

Väylävirasto
Trafikledsverket

Väyläviraston ohjeita
x/20xx

Turvallisuusmenettelyjen käsikirja väylähankkeisiin

Luonnos 24.8.2020

Kannen kuva: Kuvaajan nimi Risto Lappalainen

Verkojulkaisu pdf (www.vayla.fi)

Väylävirasto
PL 33
00521 HELSINKI
Puhelin 0295 34 3000

Vastaanottaja

Säädösperusta

Korvaa
LIVI/4313/06.04.01/2018

Kohdistuvuus
Kaikki väylämuodot

Voimassa
xx

Asiasanat
Turvallisuus, selvitys, asiakirjat, säännöt, menettelyt, suunnitelmat, riskienhallinta, käsikirja

Turvallisuusmenettelyjen käsikirja väylähankkeisiin

Väylävirasto on hyväksynyt käyttöön tämän käsikirjan kaikille väylämuodoille (tie-, rautatie- ja vesiväylä). Käsikirjassa kuvataan tilaajalle ja palveluntuottajille asetettuja turvallisuusveloitteita ja menettelyjä suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapitohankkeisiin. Kaikissa Väyläviraston suunnittelu-, rakentamis-, ja kunnossapitohankkeissa laaditaan tämän käsikirjan mukaisesti rakentamisen turvallisuuteen liittyvät dokumentit.

Turvallisuusmenettelyjen käsikirja korvaa seuraavat ohjeet:

TARKENNETAAN MYÖHEMMIN

- Turvallisuusselvityksen laadinta (Liikennevirasto 4787/065/2011)
- Turvallisuusasiakirjan laadinta (Liikennevirasto 4247/070/2014)
- Turvallisuussääntöjen ja menettelyohjeiden sekä turvallisuusohjeen laadinta (Liikennevirasto 4248/070/2014)
- Ohje palveluntuottajan turvallisuussuunnitelman laatimisesta ja sisällöstä (Liikennevirasto 4254/065/2011)
- Palveluntuottajien ohjaus ja valvonta rautatietoimintojen turvallisuusasioissa (Liikennevirasto 4252/065/2011)

Osastonjohtaja, tekniikka ja ympäristö xxxx

xxxxliikennejohtaja xxxx

xxxx xxxx

LISÄTIETOJA
Risto Lappalainen
Väylävirasto
etunimi.sukunimi(at)vayla.fi

OHJE

xx.xx.20xx

VÄYLÄ/xxxx/xx.xx.xx./20xx

*Ohje hyväksytään sähköisellä allekirjoituksella.
Sähköisen allekirjoituksen merkintä on viimeisellä sivulla.*

Ohje on osa Väyläviraston turvallisuusjohtamisjärjestelmää tienpidon ja/tai rautatietoiintojen osalta.

LUONNOS

LISÄTIETOJA
Risto Lappalainen
Väylävirasto
etunimi.sukunimi(at)vayla.fi

Väylävirasto
PL 33
00521 HELSINKI

puh. 0295 34 3000
faksi 0295 34 3700

kirjaamo@vayla.fi
etunimi.sukunimi@vayla.fi

www.vayla.fi

Esipuhe

Käsikirjassa esitetyt menettelykuvaukset ovat keskeinen osa Väyläviraston turvallisuusjohtamisjärjestelmien vaatimusten mukaista toimintaa. Käsikirja kuvaa yhtenäiset väylänpitäjän suunnittelu-, rakennus- ja kunnossapitohankkeiden turvallisuusmenettelyihin ja -dokumentointiin liittyvät veloitteet niin rakennuttajalle kuin palveluntuottajille.

Käsikirjan laatimisen ohjaamisesta ovat vastanneet Mervi Kulha, Risto Lappalainen ja Marko Tuominen sekä Outi Leuhtonen 23.3.2020 asti. Käsikirjan kirjoittamiseen ovat osallistuneet tilaajan asiantuntijat Mervi Kulha ja Risto Lappalainen.

Käsikirjan päivittämisestä on vastannut Ramboll CM Oy, jossa projektipäällikkönä toimi Eeva Rantanen sekä asiantuntijoina Outi Lehti, Mari Ranttila, Arja Kivinen ja Lauri Kiiskinen.

Helsingissä xxxkuussa 201x

Väylävirasto
Vastuosasto/yksikkö

Sisältö

1	JOHDANTO	5
2	VÄYLÄHANKKEIDEN JA TOIMEKSIANTOJEN TURVALLISUUSTOIMINNAN PERIAATTEET	6
2.1	Menettelyt turvallisuuden vastaisesta toiminnasta.....	7
2.2	Työntekijän suojaaminen, vaara- ja onnettomuustilanteisiin varautuminen	7
2.2.1	Henkilökohtaiset suojaimet ja varusteet.....	7
2.2.2	Varautuminen onnettomuus- ja vaaratilanteisiin	8
2.3	Vaarallisten aineiden huomiointi väyläverkolla työskenneltäessä	8
2.3.1	Vaarallisten aineiden kuljetukset	8
2.3.2	Tuntematon esine (sodanaikaiset räjähteet)	9
3	TURVALLISUUSMENETTELYT SUUNNITTELUVAIHEISSA	10
3.1	Tehtävät ja vastuut.....	10
3.2	Suunnittelutoimeksianto (VNa 205/2009 7§)	10
3.3	Suunnittelutoimeksiannon aikainen toiminta.....	10
3.3.1	Turvallisuusohje.....	10
3.3.2	Maastokäytien, maasto- ja inventointitöiden turvallisuussuunnitelma .	11
3.3.3	Kokouskäytännöt.....	11
3.3.4	Turvallisuusseuranta	12
3.4	Suunnitteluvaiheissa laadittavat turvallisuusdokumentit.....	12
3.4.1	Turvallisuusselvitys.....	12
4	RAKENTAMIS- JA KUNNOSSAPITOHANKKEEN VALMISTELU	13
4.1	Tehtävät ja vastuut.....	13
4.2	Valmisteluvaiheessa laadittavat dokumentit.....	13
4.2.1	Turvallisuusasiakirja	13
4.2.2	Turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet	14
4.2.3	Turvallisuusohje osana rakennus- ja kunnossapitohankkeen valmistelua	15
4.2.4	Maastokäytien, maasto- ja inventointitöiden turvallisuussuunnitelma .	15
5	RAKENTAMISVAIHE	16
5.1	Tehtävät ja vastuut.....	16
5.2	Yhteisen rakennustyömaan turvallisuus	17
5.3	Turvallisuustoiminnan ja riskienhallinnan menettelyt.....	17
5.3.1	Turvallisuuden aloituskokous (ennen töiden aloitusta)	17
5.3.2	Turvallisuusasioiden käsittely rakentamisaikana	18
5.3.3	Päätoteuttajan turvallisuusseuranta	18
5.3.4	Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely	19
5.3.5	Rakennuttajan turvallisuusvalvonta rakentamisvaiheessa	19
5.4	Rakentamisvaiheen turvallisuusdokumentit.....	19
5.4.1	Rakennuttajan turvallisuusdokumenttien päivittäminen	19
5.4.2	Turvallisuussuunnitelma.....	19
5.4.3	Liikenneturvallisuutta koskevat suunnitelmat	21
5.4.4	Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma.....	21
5.4.5	Vaarallisten töiden ja työvaiheiden turvallisuussuunnittelu.....	22
5.5	Työvaihekohtaisia turvallisuusohjeita.....	23
5.5.1	Työkoneiden turvallinen työskentelyetäisyys	23
5.5.2	Nostotyöt ja nostokalusto	24
5.5.3	Teline- ja tukirakenteet	25

5.5.4	Työskentely radan ja liikenneväylän ylittävillä silloilla	25
5.5.5	Tulityöt.....	25
5.5.6	Kaivu- ja alitustyöt	26
5.5.7	Tunneleissa työskentelyyn liittyvät vaatimukset	26
5.5.8	Louhinta- ja räjäytystyöt.....	26
5.5.9	Työmaalla tehtävät tarkastukset.....	27
5.6	Rakentamisvaiheen päättäminen	29
5.6.1	Turvallisuuden päätöskokous.....	29
5.6.2	Päätöteuttajan turvallisuus- ja riskienhallintayhteenveto	29
5.6.3	Jäännösriskitiedon siirtyminen käyttövaiheeseen	29
5.6.4	Vastaanotto: käyttö- ja huolto-ohjeet sekä rekisteritiedot.....	30
6	KÄYTTÖ- JA KUNNOSSAPITOVAIHEEN TURVALLISUUS- JA RISKIENHALLINTAMENETTELYT	31
6.1	Tehtävät ja vastuut.....	31
6.2	Turvallisuustoiminnan ja riskienhallinnan menettelyt.....	32
6.2.1	Turvallisuuden aloituskokous (ennen töiden aloitusta)	32
6.2.2	Turvallisuusasioiden käsittely sopimuskautena	32
6.2.3	Turvallisuusseuranta ja -valvonta.....	32
6.2.4	Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely	33
6.3	Kunnossapitovaiheessa laadittavat turvallisuusdokumentit	33
6.4	Kunnossapidon sopimuskauden päättymisen ja turvallisuustiedon siirtyminen .	34
6.4.1	Sopimuskauden päättymisen.....	34
6.4.2	Turvallisuustiedon siirtyminen	34
LIITTEET		
Liite 1	Turvallisuussuunnittelu ja turvallisuusdokumentit	
Liite 2	Turvallisuusselvityksen sisältömalli	

Käsitteistö

Palveluntuottaja on väylähankkeessa toimiva sopimussuhteessa oleva toimija. Palveluntuottajia ovat suunnittelijat, rakentajat ja kunnossapitäjät.

Tilaaaja. Tässä asiakirjassa tilaajalla tarkoitetaan Väyläviraston tai ELY-keskuksen toimeksiannoissa esitettyä rakennuttajaa tai rakennuttajan edustajaa kuten projektipäällikköä.

TURI on Väyläviraston turvallisuuspoikkeamien ja riskienhallinnan tietojärjestelmä. Järjestelmässä ilmoitetaan hankkeiden turvallisuuspoikkeamat sekä ylläpidetään hankkeiden riskienhallintasuunnitelmia.

Turvallisuusasiakirja on rakennustyön turvallisuutta ja valmistelua varten laadittu asiakirja (VNa 205/2009 8 §:n mukainen), jossa selvitetään ja esitetään rakennushankkeen tai esimerkiksi alueurakan ominaisuuksista, olosuhteista ja luonteesta aiheutuvat vaara- ja haittatekijät sekä rakennushankkeen tai esimerkiksi alueurakan toteuttamiseen liittyvät työturvallisuutta ja työterveyttä koskevat tiedot. Turvallisuusasiakirjan laatimisesta vastaa rakennuttaja (tilaaja).

Turvallisuusselvitys on dokumentti, johon kerätään tiedot turvallisuusriskeistä ja niiden riskienhallintatoimenpiteistä hankkeen suunnittelun ajalta siihen asti, kunnes hankkeelle laaditaan turvallisuusasiakirja (VNa 205/2009:n mukainen). Turvallisuutta uhkaavat riskit jaetaan rakentamisen aikaisiin riskeihin ja käytön aikaisiin riskeihin.

Turvallisuussuunnitelma on rakennushankkeessa laadittu kirjallinen turvallisuutta koskeva suunnitelma, jossa on huomioitu muun muassa rakennuttajan (tilaajan) antamat turvallisuusasiakirjan tiedot sekä muut turvallisuusvaatimukset, joita on esitetty mm. turvallisuussäännöissä ja menettelyohjeissa. Turvallisuussuunnitelman laatimiseen liittyy hankkeen vaara- ja haittatekijöiden selvittäminen ja tunnistaminen. Vastuu turvallisuussuunnitelman laatimisesta on työmaakohtaisesti päätoteuttajalla ja urakkakohtaisesti urakoitsijalla.

Turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet laaditaan rakennustyön toteutusta varten rakennuttajan (tilaajan) toimesta (VNa 205/2009 8 §:n mukainen asiakirja). Turvallisuussäännöissä esitetään turvallisuushallinnan tavoitteet ja toimenpiteet sekä ohjeet mm. turvallisuusseurantaan ja tarkastuksiin, yhteistoimintaan, työmaakokouksiin, henkilöntunni-
nisten käyttöön ja kulkulupiin sekä osapuolten hyväksyntää edellyttävien turvallisuussuunnitelmien käsittelyyn. Menettelyohjeet sisältävät töiden ajoituksen, erityisiä työmenetelmiä koskevat vaatimukset, aliurakoinnin järjestämisen menettelyt ja työhygieenisia mittauksia työnantajien osalta koskevat menettelyt.

Työvaiheen turvallisuussuunnitelma on suunnitelma, jossa on kuvattu työvaiheen toteutus työryhmän, työkoneiden ja turvallisuuden osalta. Työvaiheen turvallisuussuunnitelmassa esitetään kyseisen työn, urakan tai kohteen osalta varautumisen siinä oleviin turvallisuutta uhkaaviin riskeihin sekä niihin liittyvät riskienhallintatoimenpiteet. Työvaiheen turvallisuussuunnitelmassa esitetään, kuinka palveluntuottaja huolehtii Väyläviraston antamista turvallisuusvaatimuksista. Työvaiheen turvallisuussuunnitelmat esitetään tarkastettavaksi ja hyväksyttäväksi hankkeen valvojille ja turvallisuuskoordinaattorille ennen töiden aloitusta.

Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma päätoteuttajan laatima kirjallinen rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma. Päätoteuttajan on riittävän järjestelmällisesti selvitettävä ja tunnistettava kyseessä olevan työmaa-alueen yleiseen järjestelyyn, toteutukseen ja käyttöön liittyvät vaara- ja haittatekijät. Tällöin on otettava huomioon myös rakennuttajan turvallisuusasiakirjan tiedot. Vaara- ja haittatekijät on poistettava asianmukaisesti sekä milloin niitä ei voida poistaa, arvioitava niiden merkitys työmaalla työskentelevien ja muille työn vaikutuspiirissä olevien turvallisuudelle ja terveydelle. Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma tulee esittää rakennuttajalle ennen töiden aloitusta. Tarvittaessa se tehdään työmaan edetessä vaihekohtaisena.

Rakennuttaja on henkilö tai organisaatio, joka ryhtyy rakennushankkeeseen tai muu taho, joka ohjaa ja valvoo rakennushanketta taikka jos edellä mainittuja ei ole tilaaja.

Vaarallisten töiden suunnitelmat tulee laatia kirjallisina suunnitelmina ja ne koskevat VNa 205/2009 liitteen 2 mukaisia erityistä vaaraa sisältäviä töitä.

Väylähankkeen rakennuttajalla tarkoitetaan Väylävirastoa tai ELY-keskuksen liikennevastuualuetta (ELY-L).

LUONNOS

1 Johdanto

Väylävirasto väylänpitäjänä vastaa tie-, rata- ja vesiväylien suunnittelusta ja rakentamisesta sekä palvelutason ylläpidosta ja kehittämisestä valtion hallinnoimilla liikenneväylillä. Väylävirasto edistää toiminnallaan väyläverkon toimivuutta, automatisaatiota, liikenteen turvallisuutta, kestäväää kehitystä osana liikennejärjestelmän kokonaisuutta sekä alueiden ja elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä ja tasapainoista kehitystä. (Laki Väylävirastosta)

Väylävirastolla on väyläverkon ylläpitäjänä ja kehittäjänä lainsäädännön edellyttämä vastuu turvallisuuden varmistamisessa rakennuttajan roolissa osana väyläverkolla toteutettavia tehtäviä ja toimia. Turvallisuusmenettelyjen käsikirja kuvaa turvallisuusmenettelyihin ja -dokumentointiin liittyviä vaatimuksia Väyläviraston ja ELY-keskusten liikenneväyläalueen suunnittelu-, rakentamis- ja kunnossapitohankkeissa. Käsikirjassa esitetyt vaatimukset koskevat myös töitä, jotka eivät ole työturvallisuussäädösten mukaista rakentamista tai kunnossapitotyötä. Turvallisuusmenettelyiden tarkoituksena on lisäksi välittää tietoa yhtenäisillä menettelyillä hankevaiheesta toiseen.

Käsikirjan perusta on Työturvallisuuslaki sekä sen perusteella annettu Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009, jota sovelletaan maan alla ja päällä sekä vedessä tapahtuvaan rakennuksen ja muun rakennelman uudis- ja korjausrakentamiseen ja kunnossapitoon sekä näihin liittyvään asennustyöhön, purkamiseen, maa- ja vesirakentamiseen sekä rakentamista koskevaan suunnitteluun. Työturvallisuuslain 738/2002 tarkoituksena on parantaa työympäristöä ja työolosuhteita työntekijöiden työkyvyn turvaamiseksi ja ylläpitämiseksi sekä ennalta ehkäistä ja torjua työtapaturmia, ammattitauteja ja muita työstä ja työympäristöstä johtuvia työntekijöiden fyysisen ja henkisen terveyden haittoja. Muu keskeinen lainsäädäntö on liitetty käsikirjan alakappaleisiin.

Suunnittelu-, rakennus- ja kunnossapitohankkeissa valittu toteutusmuoto, toteutuksen vaiheistus, laajuus sekä hankkeen vaativuus tulee huomioida tätä käsikirjaa sovellettaessa. Käsikirjassa esitetyt vaatimukset asettavat minimitason turvallisuusmenettelyille ja -dokumentaatiolle. Käsikirjan menettelyt tulee huomioida valtion väyläverkon läheisyydessä, sen alla tai päällä toimittaessa.

Käsikirjaa täydentävät Väyläviraston malliasiakirjapohjat sekä hankkeiden sopimusasiakirjat, joissa voidaan asettaa tiukempia vaatimuksia turvallisuusmenettelyille ja turvallisuutta varmistavalle toiminnalle. Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelu sisältää malliasiakirjoja hankintakategorioittain. Väyläviraston ohje *Riskienhallinta väylänpidossa* osaltaan täydentää tätä käsikirjaa.

2 Väylähankkeiden ja toimeksiantojen turvallisuustoiminnan periaatteet

Turvallisuuden hallinnassa tärkeitä on se, että vaaratilanteet ja onnettomuudet voidaan torjua sekä huolehtia liikennejärjestelmän toimivuudesta ja turvallisuudesta niin rakennustöiden valmistelua koskevien ennakkoon tehtävien tutkimusten tai töiden aikana kuin rakennus- ja kunnossapitotöiden aikana. Väylävirasto edellyttää valtion väyläverkolla toimivia palveluntuottajia toimimaan lainsäädännön, sopimusasiakirjojen ja ohjeiden mukaisesti ja niissä esitettyjä vaatimuksia noudattaen.

Käsikirjassa esitetyt vaatimukset asettavat turvallisuuden minimitason turvallisuusmenettelyille ja -dokumentoinnille väylähankkeen rakennuttajalle sekä sopimussuhteessa oleville palveluntuottajille. Väylähankkeen rakennuttaja tai viranomainen voi edellyttää tiukempaa turvallisuustasoa ja vaatimuksia toimintaan palveluntuottajilta sopimuksissa ja luvissa.

Väylähankkeen rakennuttaja sekä sopimusasiakirjan laatija vastaavat siitä, että turvallisuuteen liittyvät veloitteet ja vaatimukset kuvataan sopimusasiakirjoissa. Tarjouspyyntö- ja sopimusasiakirjoissa tulee olla tarvittavat väylähanketta koskevat turvallisuusdokumentit ja viittaukset Väyläviraston ohjeisiin.

Rakennuttaja voi asettaa toimintaan sopimuskohtaiset tavoitteet turvallisuudelle. Palveluntuottajan valintaan liittyen tarjouspyynnön laatija päättää siitä, onko laatukriteereihin huomioitu riskienhallintaan tai turvallisuuteen liittyviä tekijöitä.

Palveluntuottajia koskevia turvallisuusvaatimuksia on esitetty:

- Lainsäädännössä
- Sopimusasiakirjoissa (asiakirjapohjat: Hankinnan ohjeistus -palvelu)
- Väyläviraston ohjeissa (www.vayla.fi/palveluntuottajat/ohjeluetelo)

Palveluntuottaja vastaa turvallisuustoiminnan toteuttamisesta, seurannasta ja raportoinnista rakennuttajalle, sopimusasiakirjoissa tai ohjeistuksessa esitettyjen vaatimusten mukaisesti.

Väylähankkeen rakennuttaja tai rakennuttajan edustaja ohjaa ja valvoo turvallisuushallinnan toteutumista hankkeilla, urakoissa, toimeksiannoissa, rakentamisessa ja kunnossapidossa. Rakennuttajan tulee varmistaa, että turvallisuuden varmistamiseksi tehtävien toimien tiedot ja menettelyt välitetään hankkeen toteuttamiseen liittyvien osapuolien välillä.

Lisäksi valvova viranomainen tai rakennuttaja tai rakennuttajan edustaja voi tarkastus- tai valvontakäynneillä määritellä hanke- tai urakkakohtaisia vaatimuksia turvallisuuden parantamiseksi, jotka palveluntuottajan tulee huomioida toiminnassaan.

2.1 Menettelyt turvallisuuden vastaisesta toiminnasta

Turvallisuusvaatimusten vastainen toiminta on sanktioitu. Sanktiomenettelyt on kuvattu sopimusasiakirjoissa. Jos yrityksen toiminnassa havaitaan toistuvasti turvallisuutta heikentäviä puutteita tai turvallisuusmääräysten vastaista toimintaa, voidaan yrityksen turvallisuustoiminta auditoida Väyläviraston toimesta tai yrityksen johto kutsua turvallisuuskeskusteluun. Päätöksen näistä toimenpiteistä tekee kyseisen väylähankkeen toimialan johtaja.

2.2 Työntekijän suojaaminen, vaara- ja onnettomuus-tilanteisiin varautuminen

2.2.1 Henkilökohtaiset suojaimet ja varusteet

Työnantaja on vastuussa henkilösuojainten hankinnasta ja siitä, että sen henkilöstö käyttää työssään asianmukaisia henkilönsuojaimia. Työnantajan on valittava henkilönsuojaimet työntekijän turvallisuudelle ja terveydelle aiheutuvien vaarojen tunnistamisen ja riskien arvioinnin perusteella.

Työntekijän tulee huolellisesti ja ohjeiden mukaisesti käyttää ja hoitaa annettuja henkilönsuojaimia ja muita varusteita.

Väyläviraston hankkeissa on oikeus asettaa tiukempia vaatimuksia henkilönsuojainten käytön ja suojainten laadun osalta. Nämä vaatimukset esitetään sopimusasiakirjoissa, luvissa tai muissa työhön liittyvissä asiakirjoissa kuten turvallisuussäännöissä ja menettelyohjeissa.

Keskeinen väylähankkeiden turvallisuuteen liittyvä lainsäädäntö:

- Työturvallisuuslaki 738/2002
- Sähköturvallisuuslaki 1135/2016
- Valtioneuvoston asetus rakennustyön turvallisuudesta 205/2009
- Valtioneuvoston asetus koneiden turvallisuudesta 400/2008
- Valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta (403/2008)
- Valtioneuvoston päätös henkilönsuojainten valinnasta ja käytöstä työssä 1407/1993
- Valtioneuvoston asetus työhön liittyvän syöpävaaran torjunnasta 1267/2019
- Valtioneuvoston asetus rakennustyötä tekevän sukeltajan pätevydestä ja turvallisuussuunnitelmasta (1088/2011)
- Valtioneuvoston asetus räjäytys- ja louhintatyön turvallisuudesta (644/2011)

Väylämuotokohtaiset vaatimukset henkilökohtaisten suojainten ja varusteiden osalta on esitetty seuraavissa ohjeissa:

- Rautatiealueella työskentely: TURO (Radanpidon turvallisuusohjeet) ja Valtion rata-verkon haltijan osaamis- ja pätevyysvaatimukset
- Tiealueella työskentely: Liikenne tietyömaalla - yleiset käytännöt ja turvallisuusvaatimukset
- Vesiväyläalueella työskentely: Korkealla työskentely merellä.

2.2.2 Varautuminen onnettomuus- ja vaaratilanteisiin

Onnettomuus- ja kriisitilanteissa tiedottamisesta medialle vastaa Väylävirasto tai ELY-keskus. Hankkeelle laaditaan tarpeen mukaan erillinen kriisiviestintäohje, mikä kuvaa hankekohtaiset menettelyt ulkoiselle ja sisäiselle viestinnälle. Kriisiviestintäohjeen tarkoituksena on varmistaa oikea-aikainen, selkeä ja avoin viestintä poikkeustilanteissa ja minimoida lisähaitat liikenteelle, ympäristölle, rakennus-/kunnossapitotöille ja maineelle. Eri-tyyppisen tärkeää on sisäisen tiedonkulun varmistaminen.

Maastossa tai työmaalla tehtävissä töissä on varauduttava onnettomuus- ja vaaratilanteita varten sekä huolehdittava riittävästä ensiapu- ja pelastusvalmiudesta. Samoin on varauduttava onnettomuuksiin ja vaaratilanteisiin, jotka voivat kohdistua rautatie-, maantie-, tai vesiliikenteeseen osana työn suorittamista.

Varautuminen rakennustyömaan onnettomuus- ja vaaratilanteisiin kuvataan urakoitsijan laatimassa turvallisuussuunnitelmassa (ks. luku 5.4.2). Turvallisuussuunnitelmassa tulee esittää toimintaohjeet vaara- ja onnettomuustilanteita varten sekä työmaata tai tukikohdasta koskevat pelastusreitit.

Yhteistyö pelastusviranomaisten kanssa tulee huomioida työnaikaisten ratkaisujen ja kiertoteiden toteuttamisen osalta. Pelastusreitteihin liittyvistä muutoksista tulee tiedottaa niin työkohteisiin liittyen kuin asuin-, työpaikka, teollisuuskeskittymien tai kauppakeskusten osalta, etenkin jos kohteeseen opastamiseen ei riitä tie- tai katuosoite.

Varautuminen onnettomuus- ja vaaratilanteisiin rautatiealueella

Onnettomuusvarautuminen ja toiminta onnettomuuspaikalla on kuvattu Väyläviraston ohjeessa "Ohje varautumisesta rautatieonnettomuuksiin (OVRO)".

2.3 Vaarallisten aineiden huomiointi väyläverkolla työskenneltäessä

2.3.1 Vaarallisten aineiden kuljetukset

Vaaralliset aineet liikkuvat niin raaka-aineina kuin valmiina tuotteina maantiellä, rautatiellä sekä merellä. Vaarallisten aineiden kuljetuksissa noudatetaan kansainvälisiä ja kansallisia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita. Lakia vaarallisten aineiden kuljetuksesta 719/1994 noudatetaan teillä, rautateillä ja vesialueilla. Lisäksi Valtioneuvoston asetuksilla annetaan väyläkohtaisia tarkennuksia lain sisältöön.

Väylähankkeiden suunnittelun-, rakentamisen ja käytönvaiheen sopimusasiakirjoissa tulee huomioida turvallisuusmenettelyt ja vaatimukset riskienarviointi ja turvallisuussuunnitteluun, jos toimitaan vaarallisten aineiden kuljetusreiteillä tai niiden säilytysalueilla (esim. VAK-ratapihalla, tunnelit).

Hankkeista tulee tiedottaa ja tehdä yhteistyötä vaarallisten aineiden kuljetuksista ja säilytyksestä vastaavia edustajien kanssa. Mahdolliset muutokset, rajoitukset toiminnassa ja työmenettelyissä tulee huomioida osana työn suunnittelua tai mahdollisia reittirajoituksia suunniteltaessa.

Rakennuttajan ja palveluntuottajan tulee huomioida ja perehtyä sekä perehdyttää oma ja alihankkijoiden henkilökunta kyseisen kohteen ja toimintaympäristön turvallisuus- ja pelastussuunnitelmiin ja ohjeisiin, jos toimitaan vaarallisten aineiden säilytysalueilla tai kuljetusreiteillä:

2.3.2 Tuntematon esine (sodanaikaiset räjähteet)

Alueilla, joissa on tunnistettu mahdollinen vaara sodanaikaisten räjähteiden löytymiseksi, on laadittava kirjalliset suunnitelmat esineiden turvalliseen paikallistamiseen sekä toimintaohjeet esineestä ilmoittamiseen ja lähialueen turvaamiseen.

Kaivutyön tai muun työn yhteydessä esille tullut maaperään tai rakenteeseen selkeästi kuulumaton ja tunnistamaton esine on aina tarkastettava ennen työn jatkamista. Työt tulee keskeyttää välittömästi tarkastuksen ajaksi. Tarkastuksessa on noudatettava varovaisuutta, eikä esinettä pidä käsitellä millään tavoin.

Jos löydetyn esineen epäillään olevan räjähdettä tai se on tunnistettu räjähteeksi, tulee hankkeella toimia seuraavasti:

- alueella tehtävät työt on välittömästi keskeytettävä
- alue evakuoitava ja alueelle pääsy estettävä
- ilmoitettava asiasta hätäkeskuslaitokselle (112) ja poliisille
- ilmoitettava asiasta kyseisen liikennemuodon liikenteenohjaukselle liikenteen rajoittamiseksi tai keskeyttämiseksi
- ilmoitettava räjähteestä tilaajalle hankkeeseen määritetyn viestintämenettelyn mukaisesti. Hankkeelle laadittu kriisiviestintäohje täydentää sisäisen tiedonkulun menettelyt.

Räjähdettä on mahdollisuuksien mukaan merkittävä merkkikartiota, lippusiimaa tai muuta sopivaa tapaa käyttäen. Evakuoitavan alueen laajuus riippuu räjähteen koosta. Työmaa aloittaa tarvittaessa evakuoinnin siihen asti, kunnes poliisi tai pelastusviranomaiset pääsevät paikalle. Suoja-etäisyyden pitää olla vähintään 300 metriä.

Satamakohtaisissa suunnitelmissa kuvataan ilmoitus- ja turvaamismenettelyt tuntemattomien esineiden osalta. Ilmoitukset tulee tehdä poliisille.

3 Turvallisuusmenettelyt suunnitteluvaiheissa

3.1 Tehtävät ja vastuut

Turvallisuus tulee huomioida osana suunnittelua jo suunnittelun alkuvaiheissa. Turvallisuuteen liittyviä vaatimuksia ja tehtäviä esitetään mm. Väyläviraston ohjeissa, suunnittelutoimeksiannossa, sekä hankekohtaisissa suunnitteluperusteissa että turvallisuusohjeessa (ks. kappale 3.5.1).

Rakennuttajan tehtävänä on huolehtia siitä, että suunnittelussa huomioidaan hankkeen elinkaaren ajan siihen liittyvät turvallisuusnäkökohdat (suunnittelu, rakentaminen, käyttö ja kunnossapito). Rakennuttaja vastaa suunnitteluhankkeen turvallisuus- ja riskienhallinnan organisoinnista ja sen toiminnan valvonnasta.

Suunnitteluvaiheen palveluntuottajina toimivat pääasiassa suunnittelijat sekä maasto- ja inventointityöntekijät. Palveluntuottajan tehtäviin kuuluu se, että suunnitteluvaiheessa huomioidaan turvallisuusnäkökulmat. Palveluntuottaja vastaa siitä, että suunnitteluvaiheen dokumentointi toteutetaan Väyläviraston kyseisestä suunnitteluvaihetta koskevan ohjeistuksen mukaisesti.

Väylähankkeissa suunnitteluvaiheeseen nimetään turvallisuuskoordinaattori. Turvallisuuskoordinaattori nimetään erillisellä nimeämiskirjeellä. Väylähankkeissa käytössä olevat turvallisuuskoordinaattoreiden nimeämiskirjeet löytyvät Väyläviraston Hankinnan ohjeistuspalvelusta.

3.2 Suunnittelutoimeksianto (VNa 205/2009 7§)

Rakennuttajan tulee varmistaa, että palveluntuottaja on ymmärtänyt niin väyläverkon haltijan kuin rakennuttajan turvallisuuteen liittyvät vaatimukset ja kykenee huolehtimaan sopimuksen mukaisista turvallisuuteen liittyvistä velvoitteista ja tehtävistä.

Suunnittelutoimeksiannossa annetaan sellaiset tiedot, joita suunnittelija tarvitsee työturvallisuuslain (738/2002 57 §) ja 205/2009 mukaisten väylämuotokohtaisten turvallisuusvelvoitteiden toteuttamisessa. Suunnittelutoimeksianto laaditaan noudattaen Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelun ohjeistusta ja malliasiakirjapohjia. Suunnittelua sisältävissä toteutusurakoissa suunnittelutoimeksianto on osa toteutusurakkaa.

3.3 Suunnittelutoimeksiannon aikainen toiminta

3.3.1 Turvallisuusohje

Rakennuttajan tulee laatia palveluntuottajalle turvallisuusohje toimeksiannon käynnistyessä. Turvallisuusohje laaditaan tilauksiin ja tilattaviin töihin, jotka eivät ole Valtioneuvoston asetuksen 205/2009 mukaista rakentamis- tai kunnossapitotyötä. Näitä voivat olla esimerkiksi erikseen teetettävät mittaus-, suunnittelu-, tarkastus- ja tietyt ympäristötutkimustyöt suunnitteluhankkeen aikana.

Väylähankkeen rakennuttaja voi työn aikana täydentää annettuja turvallisuusohjeita tai antaa uusia ohjeita. Turvallisuusohjeina voidaan antaa myös muiden tahojen laatimia turvallisuusohjeita, esim. kaupunkien ja kuntien, vaarallisten aineiden säilytyksestä vastaavien sekä energia- ja sähköverkkoyhtiöiden ohjeet.

Turvallisuusohjeen malliasiakirjapohja on saatavissa Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelusta.

3.3.2 Maastokäyntien, maasto- ja inventointitöiden turvallisuussuunnitelma

Palveluntuottajan on laadittava maasto-, ja inventointitöihin turvallisuussuunnitelma ja sitä täydentävät työnaikaiset liikenteenohjaussuunnitelmat, jos tiellä tehtävän työn suorittaminen edellyttää liikennejärjestelyjä.

Rakennuttaja tarkastaa turvallisuussuunnitelman ja valvoo sen noudattamista. Turvallisuuskoordinaattorilla on oikeus antaa turvallisuussuunnitelmaan liittyviä parannus- ja korjausehdotuksia, jotka palveluntuottajan on toteutettava ennen töiden aloittamista. Palveluntuottaja vastaa suunnitelman sisällöstä ja sen noudattamisesta.

Palveluntuottajan turvallisuussuunnitelmassa tulee esittää toimintaohjeet vaara- ja onnettomuustilanteita varten sekä tarvittaessa kohdetta koskevat pelastusreitit, jos työ tapahtuu tunneleissa tai suljetuissa tiloissa. Lisäksi pelastusviranomaisia tulee tiedottaa pelastusreiteistä, jos työkohteeseen opastamiseen ei riitä tie- tai katuosoite.

3.3.3 Kokouskäytännöt

Suunnitteluvaiheen turvallisuuden aloituskokouksen tarkoituksena on osaltaan varmistaa, että tarvittavat kohdan 3.3.2 mukaiset turvallisuussuunnitelmat on tehty ja ne ovat sisällöltään sekä laadultaan riittävät.

Turvallisuusasioita tulee käsitellä suunnitteluvaiheen kokouksissa yhtenä tarkastelukohdana koko suunnitteluvaiheen ajan. Rakennuttaja määrittelee sopimusasiakirjoissa palveluntuottajan osallistumisveloitteet ja tarpeen turvallisuuskokouksille.

Laajoissa hankekokonaisuuksissa, joissa meneillään on sekä erillisiä suunnittelutoimeksiantoja ja käynnissä on mahdollisesti jo urakoita sekä alueella on muita toimijoita, tulee osana toimintaa huomioida ja organisoida erillisiä töiden yhteensovitusta ja turvallisuutta koskevia kokouksia. Pienemmissä hankkeissa turvallisuus voi olla osana suunnittelukokouksien asialistaa.

Tiedonsiirtokäytännöt tulee sopia yhdessä rakennuttajan kanssa. Vuorovaikutuksen turvallisuusasioista tulee olla jatkuvaa ja huomioida suunnitteluvaiheen eri osapuolet, sidosryhmät ja tekniikka-alat. Rakennuttaja varmistaa ja mahdollistaa turvallisuusasioihin liittyvän tiedonkulun toimivuuden ja laadukkuuden.

Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelussa ja Rakennuttajan projektikäsikirjassa on turvallisuuskokouksiin liittyen malliasiakirjapohjia.

3.3.4 Turvallisuusseuranta

Suunnitteluvaiheen maastokäyntien sekä maasto- ja inventointitöiden osalta palveluntuottajan tulee ilmoittaa tapahtuneet työtapaturmat, liikenne-, omaisuus- ja ympäristövahingot sekä työntekijöihin kohdistuneet ja muut vaaratilanteet ja onnettomuudet sekä toteutuneet työtunnit Turvallisuuspoikkeamien ja riskienhallinnan tietojärjestelmään (TURI) Väyläviraston antamien ohjeiden mukaan. Turvallisuuspoikkeamien ilmoittamiseen ja käsittelyyn liittyen on erillinen ohje Väyläviraston ohjeluettelossa.

3.4 Suunnitteluvaiheissa laadittavat turvallisuusdokumentit

3.4.1 Turvallisuus selvitys

Suunnittelijan velvollisuus on tuoda esiin suunnittelun aikana tiedot, joilla voi olla vaikutusta kyseisen hankkeen rakennustyön turvallisuuteen tai käytön ja kunnossapidon turvallisuuteen. Hankkeen tulee hyödyntää turvallisuustietoa aiemmilta vastaavilta suunnitteluhankkeilta ja kunnossapidolta, ja vastaavasti siirtää turvallisuustietoa eteenpäin hankkeessa.

Tiedot turvallisuus selvitykseen saadaan vaara- ja haittatekijöiden tunnistamisen ja riskienarvioinnin kautta. Merkittävimmät vaara- ja haittatekijät esitetään suunnitteluvaiheessa laadittavassa turvallisuus selvityksessä tai ne esitetään osana muuta suunnitteluaineistoa. Väyläviraston hankkeissa toteutetaan riskienhallintaa Väyläviraston Riskienhallinta väylänpidossa ja Ohje riskienhallinnan menetelmistä -ohjeiden sekä niitä täydentävien ohjeiden mukaisesti.

Suunnittelun sisältävissä urakoissa (mm. ST-urakka) suunnittelussa esiin nousevat riskit huomioidaan osana rakentamissuunnittelua ja hankkeen toteutusvaihetta koskevissa turvallisuus suunnitelmissa. Erillistä turvallisuus selvitystä ei ole tarpeen laatia.

Turvallisuus selvityksen laadinta aloitetaan, kun päätös hankkeen suunnittelun aloittamisesta tehdään ja viimeistellään, kun toteutus ratkaisu on tiedossa. Turvallisuus selvitystä ylläpidetään turvallisuus asiakirjan laatimiseen saakka. Turvallisuus selvitys toimii pohjana turvallisuus asiakirjan laatimiselle.

Turvallisuus selvityksen malliasiakirja on esitetty osana Väyläviraston ohjeluetteloa.

4 Rakentamis- ja kunnossapitohankkeen valmistelu

4.1 Tehtävät ja vastuut

Rakentamisvaiheen valmistelu alkaa rakennussuunnitteluvaiheessa. Tällöin keskeisessä asemassa on rakennustyön turvallisuuden hallintaan liittyvät menettelyt sekä suunnitteluvaiheen riskienhallinnan tuloksena syntyvän tiedon siirtymisen varmistaminen rakentamisvaiheeseen.

Rakentamis- ja kunnossapitohankkeessa rakennuttajan tehtävänä on turvallisuuskoordinaattorin ja päätoteuttajan nimeäminen (VNa 205/2009). Turvallisuuskoordinaattori nimetään ennen varsinaisen rakentamis- ja kunnossapitohankkeen alkamista. Rakentamisen osalta turvallisuuskoordinaattori tulee nimetä viimeistään tie-, rata- tai rakennussuunnitteluvaiheessa (ks kappale 3.1).

Väyläviraston hankkeeseen nimettävä turvallisuuskoordinaattori (VNa 205/2009 5 §) vastaa rakennuttajan turvallisuustehtävistä. Väyläviraston rakentamis- ja kunnossapitohankkeissa turvallisuuskoordinaattori huolehtii tämän käsikirjan menettelyjen noudattamisesta sekä nimeämiskirjeessä kuvattujen tehtävien hoitamisesta.

Päätoteuttaja nimetään urakkasopimuksessa. Jos päätoteuttajaa ei nimetä, rakennuttaja vastaa myös päätoteuttajan velvollisuuksista (VNa 205/2009). Tästä on tarkemmin kuvattu kappaleessa 5.1.

4.2 Valmisteluvaiheessa laadittavat dokumentit

4.2.1 Turvallisuusasiakirja

Turvallisuusasiakirja on dokumentti, jossa selvitetään ja kuvataan toteutettavan hankkeen ominaisuuksista, olosuhteista ja luonteesta aiheutuvat liikenne- ja työturvallisuuden vaara- ja häirtatekijät sekä hankkeen toteuttamiseen liittyvät työturvallisuutta ja työterveyttä koskevat tiedot (VNA 205/2009). Tällöin selvitetään ja esitetään myös ne vaara- ja häirtatekijät, jotka käsittelevät vaarallisia töitä (VNA 205/2009, liite2).

Rakennuttajan turvallisuustehtäviin kuuluu turvallisuusasiakirjan laatiminen (turvallisuuskoordinaattori vastaa tehtävästä). Turvallisuusasiakirja laaditaan päätoteuttajalle sekä hankkeessa muille suoraan rakennuttajaan sopimussuhteessa oleville urakoitsijoille. Päätoteuttaja on velvollinen välittämään turvallisuusasiakirjan tiedot hankkeen muille urakoitsijoille.

Useita urakoita sisältävään rakentamishankkeeseen laaditaan joko yksi yhteinen turvallisuusasiakirja tai urakkakohtaiset turvallisuusasiakirjat hankkeen ja/tai urakoiden ominaisuuksista tai luonteesta riippuen.

Turvallisuuskoordinaattori vastaa turvallisuusasiakirjan ja sen tietojen päivittämisestä. Päätoteuttaja on omalta osaltaan velvollinen toimittamaan turvallisuusasiakirjan päivittämiseksi tarvittavat tiedot turvallisuuskoordinaattorille.

Turvallisuusasiakirjan malliasiakirjapohjia on noudettavissa Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelusta.

4.2.2 Turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet

Turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet esitetään kirjallisessa muodossa ja ne ovat hanketta/urakkaa velvoittavia ja laaditaan rakentamis- ja kunnossapitovaihetta varten turvallisuuskoordinaattorin toimesta (VNa 205/2009 8 §). Turvallisuussääntöjen ja menettelyohjeiden tietoja pidetään ajan tasalla koko hankkeen ajan ja muuttuneet tiedot välitetään hankkeen eri osapuolille.

Useita urakoita sisältävään hankkeeseen laaditaan joko yhdet yhteiset tai urakkakohtaiset turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet hankkeen ja/tai urakoiden ominaisuuksista tai luonteesta riippuen.

Turvallisuussäännöissä esitetään turvallisuushallinnan tavoitteet ja menettelyt, joilla varmistetaan tavoitteiden toteutuminen sekä yhteisen työmaan turvallisuus.

Turvallisuussäännöillä

- ohjataan työmaahan liittyvää turvallisuustason seuranta ja tarkastustoimintaa, kuten MVR/RRK/vesimittarin tai muun sovitun mittarin tarkastusmääriä ja niihin osallistumista, tarkastusten tulostavoitteita ym.
- ohjataan hankkeen turvallisuusasioiden hoitamiseen liittyviä yhteistoimintamenettelyjä, kuten työmaan kokous-, tiedotus- ja perehdyttämiskäytäntöjä
- ohjeistetaan hankkeen turvallisuuspoikkeamien käsittelyä, kulunvalvontaa/ kulkulupakäytäntöjä sekä henkilötunnisteen valvontavelvoitteisiin liittyviä käytäntöjä
- ohjeistetaan työmaan ja liikenteen yhteensovittamista turvallisuuden näkökulmasta. Samoin turvallisuussäännöillä ohjeistetaan työmaan ja samalla alueella käynnissä olevien hankkeiden tai muun toiminnan yhteensovittamista.

Menettelyohjeet ovat rakennuttajan turvallisuusvaatimuksia, jotka tarkentavat ja täydentävät lainsäädännön turvallisuustasoa. Menettelyohjeet vastaavat usein kysymykseen: ”Miten rakennuttaja omassa toiminnassaan varmistaa toiminnan turvallisuuden ja mitä toimia rakennuttaja edellyttää säädösten (määräysten) noudattamisen lisäksi turvallisuuden suhteen.”

Menettelyohjeilla kuvataan tarkemmin rakennuttajan turvallisuuskäytäntöjä, joiden mukaisesti halutaan hankkeessa toimittavan turvallisuusmääräyksien esittämien vaatimusten lisäksi. Menettelyohjeita annetaan mm. töiden ajoitukseen, erityisiin työmenetelmiin ja niitä koskeviin vaatimuksiin, aliurakoinnin järjestämiseen sekä työhygieenisiin mittauksiin.

Menettelyohjeita voivat täydentää myös muiden tahojen antamat turvallisuusohjeet. Nämä turvallisuusohjeet yksilöidään hankekohtaisissa menettelyohjeissa. Rakentamishankkeissa pyritään kuitenkin välttämään yksittäisen urakoitsijan tai muun toimittajan ohjeen antamista menettelyohjeena. Menettelyohjeissa voidaan antaa velvoite päätoteuttajalle laatia koko työmaata koskeva turvallisuusopas.

Kaikissa Väyläviraston rakentamishankkeissa käytetään Väyläviraston turvallisuussääntöjen ja menettelyohjeiden asiakirjapohjia. Turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet -malliasiakirjapohjia on noudettavissa Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelusta.

4.2.3 Turvallisuusohje osana rakennus- ja kunnossapitohankkeen valmistelua

Valittu hankintamalli osaltaan vaikuttaa toimeksiantojen sisältöihin ja hanketta koskeviin ennakoivalmisteluihin. Rakennuttajan tulee tarkastella hanketta valmistellessaan Turvallisuusohjeen laatimisen tarve. Turvallisuusohje laaditaan tilauksiin ja tilattaviin töihin, jotka eivät ole työturvallisuusasetuksen mukaista rakentamista tai kunnossapitotyötä.

Toimeksiannoissa, joiden puitteissa liikutaan Väyläviraston tiloissa tai alueella ennen varsinaista rakennustyötä ja päätoteuttajan nimeämistä ja alueen luovuttamista rakentamiseen tai kunnossapitoon, turvallisuuteen liittyvät vaatimukset kuvataan erillisessä turvallisuusohjeessa. Näitä voivat olla esimerkiksi erikseen teetettävät mittaus-, suunnittelu-, tarkastus- ja tutkimustyöt suunnitteluhankkeen aikana tai sen jälkeen.

Ennakkoon tehtäviä töitä, joihin liittyy veloitteita palveluntuottajan turvallisuussuunnitelman laatimiseen ja turvallisuutta varmistaviin toimiin, ovat myös puuston poisto tai ympäristö- ja vesilupaan liittyvät ennakkotyöt ja -tutkimukset.

Työn aikana voidaan tarvittaessa täydentää annettuja turvallisuusohjeita tai antaa uusia ohjeita. Turvallisuusohjeina voidaan antaa myös muiden tahojen laatimia turvallisuusohjeita (esim. kaupungit, kunnat sekä energia- ja sähköverkkoyhtiöt).

Rakennus- ja kunnossapitohankkeen valmisteluvaiheessa noudatetaan samoja menettelyjä kuin suunnitteluvaiheen luvussa 3.2.1 on esitetty.

4.2.4 Maastokäyntien, maasto- ja inventointitöiden turvallisuussuunnitelma

Rakennus- ja kunnossapitohankkeen valmisteluvaiheessa noudatetaan samoja menettelyjä kuin suunnitteluvaiheen luvussa 3.2.2 on esitetty. Ohjeistus koskee kaikkia valmisteluvia töitä, esim. puunpoisto yms. työt.

5 Rakentamisvaihe

5.1 Tehtävät ja vastuut

Rakennuttaja määrittelee aikataulun sekä asetuksen mukaiset rakentamisvaiheen tehtävät ja vastuut urakkasopimusasiakirjoissa. Rakennuttajan nimeämän turvallisuuskoordinaattorin tehtäviin kuuluu rakennuttajan turvallisuuteen liittyvät tehtävät hankkeen ajan.

Rakennuttajan on nimettävä yhteiselle rakennustyömaalle päätoteuttaja. Jos päätoteuttajaa ei ole nimetty, rakennuttaja vastaa myös päätoteuttajan velvollisuuksista (VNa 205/2009). Rakennuttajan nimeämä päätoteuttaja vastaa yhteisellä rakennustyömaalla töiden ja työvaiheiden yhteensovittamisesta. Päätoteuttaja on velvollinen mm. toimittamaan turvallisuusasiakirjan päivittämiseksi tarvittavat tiedot turvallisuuskoordinaattorille.

Päätoteuttajan tehtäviin kuuluu huolehtia mm. turvallisuuden ja terveyden kannalta tarpeellisesta työmaan yleisjohdosta ja osapuolten välisen yhteistoiminnan ja tiedonkulun järjestämisestä, toimintojen yhteensovittamisesta sekä työmaa-alueen yleisestä siisteydestä ja järjestyksestä. Päätoteuttajan tulee nimetä pätevä vastuuhenkilö johtamaan edellä mainittuja tehtäviä. Vastuuhenkilölle tulee olla nimettynä myös sijainen.

Päätoteuttaja huolehtii työmaahan tai työkohteeseen perehdyttämisestä lainsäädännön vaatimusten mukaisesti. Päätoteuttajan on huolehdittava myös työmaalla työskentelevien ohjeistamisesta ja perehdyttämisestä onnettomuustilanteiden varalle. Valtion väylähankkeissa tehtävissä töissä päätoteuttaja vastaa, että perehdyttämisessä käydään läpi kohteen erityiset olosuhteet niin rautatie-, maantie-, vesiliikenteen ja työturvallisuuden kannalta sekä mahdollisesti kyseessä olevan liikennejärjestelmän ja kyseisen toimintaympäristön turvallisuutta uhkaavat riskit ja kohteessa noudatettavat turvallisuusmenettelyt.

Päätoteuttajan tulee varmistaa, että turvallisuus- ja riskienhallinta-asioita käsitellään rakentamiseen ja kunnossapitoon liittyvissä kokouksissa. Päätoteuttaja vastaa myös työmaalla turvallisuusasioiden yleisestä tiedottamisesta. Työnaikaisen liikenteen järjestelyt ja liikenneturvallisuutta varmistavat menettelyt ovat keskeinen osa tiedotettavia asioita. Jokaisella osapuolella on velvollisuus tiedottaa muita osapuolia oman toimintansa vaikutuksista liikenneturvallisuuden ja työturvallisuuden kannalta.

Päätoteuttajan on pidettävä työturvallisuuden varmistamiseksi ja työturvallisuuslaissa (738/2002 52 b §) säädettyjen velvoitteiden valvontaa varten ajantasaista luetteloa yhteisellä rakennustyömaalla työskentelevistä työntekijöistä ja itsenäisistä työnsuorittajista. Henkilöluettelossa pitää olla ajantasaiset tiedot henkilön työmaahan perehdyttämisestä sekä työ- ja turvallisuuspätevyyksistä.

Päätoteuttajan tulee kyetä todentamaan työntekijöiden työ- ja turvallisuuspätevyysien voimassaolo sekä terveydentilavaatimusten täyttyminen koulutus-, pätevyys- ja terveydentilatodistuksilla tai otteella sähköisestä osaamisen hallintajärjestelmästä.

Päätoteuttajan on varmistettava, että yhteisellä työmaalla toimivien yritysten työntekijöillä on henkilötunnisteet ja, että henkilötunnisteissa on turvallisuusmääräysten, verolainsäädännön ja Väyläviraston vaatimusten mukaiset tiedot.

Rautatiehankkeissa huomioitavat tehtävät

Rautatiehankkeissa noudatetaan Väyläviraston ohjeen ”Valtion rataverkon haltijan osaa-
mis- ja pätevyysvaatimukset” -vaatimuksia.

Rautatiealueella tehtävissä töissä työmaan yhteisen turvallisuuden varmistamiseen liitty-
y useita rautatieturvallisuutta varmistavia tehtäviä. Päätoteuttaja vastaa töiden ja työvai-
heiden yhteensovittamisesta myös rautatieturvallisuuden ja liikenteen osalta. Päätoteut-
tajan tulee nimetä rautatieturvallisuudesta vastaava henkilö.

5.2 Yhteisen rakennustyömaan turvallisuus

Yhteisellä rakennustyömaalla noudatetaan yhteisen rakennustyömaan turvallisuussää-
döksiä ja Väyläviraston asettamia vaatimuksia yhteisen työmaan turvallisuusmenette-
lyille. Turvallisuusyhteistyöstä vastaa lainsäädännön vaatimusten mukaisesti työmaan
päätoteuttaja.

Väylävirasto edellyttää päätoteuttajalta yhteisen rakennustyömaan osalta lainsäädännön,
turvallisuutta koskevien säädösten ja Väyläviraston menettelyjen noudattamista. Nämä
menettelyt ovat tämän ohjeen lisäksi kuvattu Väyläviraston ohjeissa ja urakkasopimus-
asiakirjoissa.

Yhteistoimintakäytännöt rautatiehankkeissa

Ratatyöpalaverimenettelyä (RTP) käytetään laajoissa monen osapuolen hankkeissa, joissa
ratatyöluopien hallinnointi olisi muuten hankalaa. Väylävirasto vastaa ratatyöpalaverien
toteuttamisesta.

Yhteistoimintakäytännöt vesiväylähankkeissa

Vesiväylien omia palaverikäytäntöjä ovat alusliikenne- tai liikennepalaveri. Alusliikenne-
palaveri koskee aluksien liikennöintiä alueella, yhteistyössä mukana VTS (Vessel Traffic
Services Finland). Liikennepalaveri koskee satamaa, satama-aluetta ja sataman operaat-
toreita.

Yhteistoimintakäytännöt tiehankkeissa

Tiehankkeissa tulee arvioida tarve sopia meneillään olevien urakoiden päätoteuttajavas-
tuiden siirrosta tiedossa olevilla urakkarajoilla, yhteensovituksista, aikatauluista sekä yh-
teisistä käytännöistä rakennuttajaan nähden.

5.3 Turvallisuustoiminnan ja riskienhallinnan menet- telyt

5.3.1 Turvallisuuden aloituskokous (ennen töiden aloitusta)

Rakentamisvaiheen turvallisuuden aloituskokouksen tarkoituksena on varmistaa, että tar-
vittavat turvallisuussuunnitelmat on tehty ja ne ovat sisällöltään sekä laadultaan riittävät.
Lisäksi tulee sopia turvallisuuteen ja riskienhallintaan liittyvät menettelyt ja seuranta töi-
den aikana. Turvallisuuden aloituskokouksen pitäminen on edellytys töiden aloittamiselle.

Ennen aloituskokousta urakoitsijan tulee toimittaa alustava turvallisuussuunnitelma ja rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma turvallisuuskoordinaattorille. Turvallisuuskoordinaattori tarkastaa ja hyväksyy dokumentit ja on velvollinen antamaan tarvittaessa ohjeistusta suunnitelmien täydentämiseen.

Aloituskokouksessa rakennuttaja tai turvallisuuskoordinaattori toteaa, että palveluntuottajalla on edellytykset käynnistää työt turvallisesti tai pyytää tarvittaessa täydentämään suunnitelmia ennen töiden aloittamista. Kun urakoitsija on tehnyt turvallisuussuunnitelmaan mahdolliset muutokset ja täydennykset, turvallisuuden aloituspalaverin tai muun kokouksen pöytäkirjaan kirjataan, että Väyläviraston edustaja on käynyt läpi yhdessä palveluntuottajan kanssa turvallisuussuunnitelman ja edellytykset töiden aloittamiseen tältä osin ovat kunnossa.

Turvallisuuden aloituskokouksessa käsiteltävät asiat on esitetty aloituskokouksen pöytäkirjapohjissa. Turvallisuuden aloituskokouksen pöytäkirjamalli on noudettavissa Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelusta.

5.3.2 Turvallisuusasioiden käsittely rakentamisaikana

Rakentamisen aikana hankkeen riskienhallinta- ja turvallisuusasioita käydään läpi kokouksissa. Pienemmillä rakentamishankkeilla riskienhallinta- ja turvallisuusasiat voidaan käsitellä työmaakokousten ja viikkopalaverien yhteydessä omana asiakohtanaan. Isommilla hankkeilla on hyvä järjestää erillisiä turvallisuus- ja riskienhallintakokouksia. Vuoropuhelu turvallisuusasioista tulee kuitenkin olla jatkuva.

Mikäli hanke on useampivuotinen, on hyvä järjestää yksi tai useampia turvallisuuden ja riskienhallinnan seurantakokouksia. Nämä ovat tarpeen erityisesti ennen turvallisuuden kannalta merkittäviä työ- tai käyttöönottoaiheita.

Lisäksi hankkeella voidaan järjestää tarpeen mukaan muita tilaisuuksia turvallisuuteen liittyen. Näitä voivat olla esimerkiksi turvallisuusaamu-/iltapäivät, joissa käsitellään tiettyyn teemaan liittyviä turvallisuusasioita tai ajankohtaisia hankkeen turvallisuuteen liittyviä asioita tai muutoksia vaatimuksissa. Turvallisuusaamu-/iltapäiviin voidaan pyytää myös vierailevia asiantuntijoita pitämään puheenvuoroja.

Väylävirasto voi perustaa rakentamishankkeisiin turvallisuuden koordinaatioryhmän, joka toimii hankkeen organisaation, Väyläviraston turvallisuusasiantuntijoiden sekä liikenteenohjausyhtiön yhteistyöelimenä turvallisuuden varmistamisessa ja tietojen vaihtamisessa. Koordinaatioryhmän toiminta ei muuta päätoteuttajan vastuita tai muuta normaaleja hankkeen yhteistyökäytäntöjä.

5.3.3 Päätoteuttajan turvallisuusseuranta

Päätoteuttaja vastaa jatkuvasta turvallisuusseurannasta ja tarkastustoiminnasta töiden aikana. Päätoteuttajan turvallisuudesta vastaava henkilö tarkastaa työmaan tai -kohteen viikoittain ja laatii tarkastuksesta pöytäkirjan. Turvallisuutta vaarantavat puutteet on korjattava välittömästi. Tarkastus voidaan suorittaa MVR/RRK/vesimittarilla tai muulla sovitulla menettelyllä.

Päätoteuttajan on myös kirjattava päiväkohtaiseen työmaapäiväkirjaan keskeiset turvallisuuteen liittyvät havainnot, tiedot ja tapahtumat, sekä keskeiset tiedot töiden suorittamisesta (kuten vastuuhenkilöt).

5.3.4 Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely

Turvallisuuspoikkeamasta on ilmoitettava noudattaen Väyläviraston Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely –ohjetta.

Urakoitsijan tulee ilmoittaa tapahtuneet työtapaturmat, liikenne-, omaisuus- ja ympäristövahingot sekä työntekijöihin kohdistuneet ja muut vaaratilanteet ja onnettomuudet ohjeiden mukaan Turvallisuuspoikkeamien ja riskienhallinnan tietojärjestelmään (TURI).

Vastaavat veloitteet turvallisuuspoikkeamien ilmoittamisesta kuuluvat myös niille tahoille, jotka työskentelevät liikennealueella Väyläviraston myöntämällä luvalla. Lupaehdoissa annetaan tarkempia ohjeita turvallisuuspoikkeamien ilmoittamisesta ja käsittelystä.

5.3.5 Rakennuttajan turvallisuusvalvonta rakentamisvaiheessa

Väyläviraston tai ELY-keskuksen virkamiehillä, turvallisuuskoordinaattoreilla, hankkeen valvojilla ja turvallisuustehtävissä toimivilla henkilöillä on oikeus ja velvollisuus tehdä työmailla ja työkohteissa turvallisuusvalvontaa ja pyytää nähtäväksi kohteeseen tai työmaahan liittyvät turvallisuutta koskevat dokumentit, kuten suunnitelmat, poikkeamaraportit, muistiot, tarkastuspöytäkirjat ja henkilöluettelot. Heillä on oikeus osallistua työmaalla tapahtuviin turvallisuustarkastuksiin sekä valvoa henkilötunnusteiden käyttöä. Turvallisuusvalvontaa voivat olla esimerkiksi omavalvontatarkastukset tai viranomaisvalvonta.

Rakennuttajan työmaavalvonnan järjestämisestä vastaa rakennuttajan edustaja (projektipäällikkö, hankevastaava). Rakennuttajan edustajat (oma henkilöstö ja valvojat), jotka tekevät työmaavalvontaa, määritellään sopimusasiakirjoissa.

Turvallisuusvalvonnassa puututaan aina turvallisuussäädösten tai sopimuksessa esitettyjen turvallisuusvaatimusten vastaiseen toimintaan ja havaitut turvallisuuspoikkeamat käsitellään palveluntuottajan kanssa. Samoin puututaan liikenteen, työntekijöiden tai ulkopuolisten henkilöiden kannalta vaaralliseen toimintaan. Tarvittaessa vaarallinen työ keskeytetään noudattaen Väyläviraston ohjeistusta. Keskeyttämisestä informoidaan välittömästi rakennuttajan projektipäällikköä, turvallisuuskoordinaattoria sekä päätoteuttajan vastuuhenkilöitä.

5.4 Rakentamisvaiheen turvallisuusdokumentit

5.4.1 Rakennuttajan turvallisuusdokumenttien päivittäminen

Rakennuttajan tai rakennuttajan nimeämän turvallisuuskoordinaattorin tulee varmistaa, että hankkeelle laadittua turvallisuusasiakirjaa sekä turvallisuussäätöjä ja menettelyohjeita tarvittaessa päivitetään rakentamishankkeen aikana. Rakennuttajan turvallisuusdokumenttien laadintaa on ohjeistettu luvussa 4.2.

5.4.2 Turvallisuus suunnitelma

Päätoteuttajan on ennen töiden aloittamista laadittava koko työmaata koskeva kirjallinen turvallisuus suunnitelma. Kaikkien ali- ja sivu-urakoitsijoiden on laadittava urakkakohtaiset turvallisuus suunnitelmat ja ne tulee toimittaa päätoteuttajalle. Sopimusasiakirjoissa

tai lupaehdoissa määritellään turvallisuussuunnitelman toimittamista koskeva aikataulu sekä taho (Väyläviraston edustaja), jolle turvallisuussuunnitelma toimitetaan. Muusta menettelystä sovitaan tapauskohtaisesti.

Turvallisuuskoordinaattorin on varmistettava turvallisuuden aloituskokouksessa, että turvallisuussuunnitelmat on tehty ennen töiden aloittamista, sekä että niiden sisältö ja laatu ovat riittäviä ja että niitä päivitetään työn edetessä.

Turvallisuussuunnitelmissa on käsiteltävä väylämuotoista turvallisuutta, sekä työ- ja ympäristöturvallisuutta siten, että työt, työvaiheet ja niiden ajoitus järjestetään mahdollisimman turvallisiksi. Työstä ei saa aiheutua vaaraa työmaalla työskenteleville eikä muille työn vaikutuspiirissä oleville (VNa 205/2009 10 §).

Turvallisuussuunnitelma jakaantuu:

- työturvallisuutta koskeva suunnitelma (yleinen osa)
- liikenneturvallisuutta koskevat suunnitelmat (rautatieturvallisuus, tieliikenneturvallisuus ja vesiväyläliikenteen turvallisuus), luku 5.4.3
- rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma, luku 5.4.4
- vaarallisten töiden työvaihekohtaiset suunnitelmat (riskikartoituksessa todetut sekä VNA 205/2009 liitteen 2 mukaisia erityisiä turvallisuus- ja terveysvaaroja sisältävät), luku 5.4.5

Turvallisuussuunnitelman liitteenä tulee olla riskienhallintasuunnitelma.

Turvallisuussuunnitelmassa huomioidaan rakennuttajan (tilaajan) antamat turvallisuusasiakirjan tiedot sekä muut turvallisuusvaatimukset, joita on esitetty mm. turvallisuus säännöissä ja menettelyohjeissa. Päätoteuttaja esittää turvallisuussuunnitelmassaan täydentävät keinot ja menetelmät turvallisuusasiakirjassa esille tuotujen vaarojen ja haittojen hallitsemiseksi.

Turvallisuussuunnitelma perustuu urakoitsijan tekemään järjestelmälliseen ja kattavaan riskienarviointiin, joka tehdään Väyläviraston Riskienhallinta väylänpidossa -ohjeen mukaan. Pohjana tässä vaiheessa käytetään turvallisuusasiakirjan liitteenä olevaa alustavaa riskienhallintasuunnitelmaa, jota täydennetään ja muokataan urakoitsijan näkemyksen mukaan.

Turvallisuussuunnitelmassa kuvataan keskeisten yhteistyömenettelyjen järjestelyt turvallisuuden kannalta, toiminta onnettomuustilanteessa sekä turvallisuuden varmistaminen eri työvaiheissa tai tehtävissä.

Turvallisuussuunnitelmat käydään yhdessä palveluntuottajan kanssa läpi, jotta voidaan varmistua siitä, että palveluntuottajalla on edellytykset hallita toimeksiantoon liittyvät turvallisuusriskit ja että turvallisuuteen liittyvät menettelyt ovat asianmukaiset. Ilman tätä lupaa töitä ei saa aloittaa. Päätös kirjataan esimerkiksi hankkeen turvallisuuden aloituspalaverin pöytäkirjaan. Turvallisuussuunnitelman tarkastaa ja hyväksyy turvallisuuskoordinaattori ja palveluntuottaja vastaa turvallisuussuunnitelman sisällöstä. Turvallisuussuunnitelmaan tulee tarvittaessa antaa parannus- ja korjausehdotuksia, jotka palveluntuottajan on toteutettava ennen töiden aloittamista.

Palveluntuottajan on pidettävä turvallisuussuunnitelmaa ja siihen liittyvää riskienarviointia ajan tasalla. Turvallisuussuunnitelma ja sen riskienarviointi on päivitettävä, mikäli

muutetaan työmenetelmiä tai aikataulu muuttuu tai tulee muita muutoksia. Turvallisuus-suunnitelma ja riskienarviointi on päivitettävä myös silloin, kun hankkeella tapahtuu turvallisuuspoikkeama tai mikäli toiselta hankkeelta tai Väylävirastosta saadaan lisätietoja tunnistetuista vaaroista tai tapahtuneista turvallisuuspoikkeamista. Riskienarviointia ja turvallisuussuunnitelmaa voidaan päivittää myös turvallisuushavaintojen pohjalta.

Turvallisuussuunnitelman muutoksista on informoitava toimeksiannon rakennuttajaa ja turvallisuuskoordinaattoria. Tehdyt muutokset käydään läpi työmaakokouksessa, erillisessä turvallisuuspalaverissa tai valvontakäynnin aikana, jolloin muutoksen läpikäynti merkitään pöytäkirjaan, työmaapäiväkirjaan tai muuhun dokumenttiin.

5.4.3 Liikenneturvallisuutta koskevat suunnitelmat

Liikenneturvallisuussuunnitelma (rautatiehankkeet)

Palveluntuottajan tulee laatia liikenneturvallisuussuunnitelma seuraavissa tilanteissa:

- hankkeen työvaiheittaiset käyttöönotot
- hankkeen rakentamisen aikaiset muutokset
- muuhun ratatyöhön liittyvät rakentamis- ja kunnossapitotyöt.

Liikenneturvallisuussuunnitelma tulee laatia Radanpidon turvallisuusohjeiden (TURO) mukaisesti. Liikenneturvallisuussuunnitelma toimitetaan liikenteenohjaukseen.

Liikenteenohjaussuunnitelma (tiehankkeet)

Palveluntuottajan tulee laatia liikenteenohjaussuunnitelma Liikenne tietyömaalla -sarjan ohjeiden mukaisesti. Työtä ei saa aloittaa ennen kuin rakennuttajan edustaja on hyväksynyt liikenteenohjaussuunnitelman.

5.4.4 Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma

Päätoteuttajan on laadittava ennen töiden aloittamista kirjallinen rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma ja esitettävä se rakennuttajalle (VNa 205/2009 11 §). Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma (ns. työmaasuunnitelma) laaditaan rakentamishankkeissa, joista löytyy kiinteä työmaa tai työkohde/työskentelyalue. Työskentelyalue voi olla maantieteellisesti laaja.

Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelman tulee perustua päätoteuttajan tekemään järjestelmälliseen ja kattavaan riskienarviointiin. Keskeisesti esitettäviä asioita:

- työmaa-alueen rajaaminen ja erottaminen
- toimisto-, henkilöstö- ja varastotilojen määrä ja sijainti
- työmaaliikenteen ja yleisen liikenteen liittymiskohdat
- työmaaliikenne, pysäköinti ja odotusalueet
- kulku-, nousu- ja kuljetustiet
- lastaus-, purkaus- ja varastointipaikkojen sijoitus, rajaaminen ja järjestys
- ensiapuvälineet ja palontorjunnan menettelyt
- työmaan jätehuollon järjestelyt ja kuljetukset
- pölyn torjunnan ja hallinnan rakenteiden ja laitteiden sijoitus
- nosto- ja siirtojärjestelyt, nostureiden, koneiden ja laitteiden sijoitus ja perustus (kääntösäteet, maapohjan vahvistus, esteetön näköyhteys)
- suojaus ja tilavaraukset, suojattava kasvillisuus ja rakenteet kaivuu- ja täyttömasojen sijoitus sekä kaivantojen suojaus ja tuenta
- kemikaalien säilytys, kuten palavat nesteet ja kaasut
- räjähdysaineiden säilytys ja varastointi

- työnaikaiset sähkö-, vesi- ja viemärijärjestelyt
- työmaa-alueen valaistus

Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelman laadintavelvoite koskee myös luvanvaraisia töitä tai muilla sopimuksilla tehtäviä töitä tie- ja rautatiealueella sekä vesiväylillä ja muilla vesialueilla

Sopimus-, tilausasiakirjoissa tai lupaehtoissa määritellään suunnitelman toimittamista koskeva aikataulu sekä taho (Väyläviraston edustaja), jolle rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelma toimitetaan. Muusta menettelystä sovitaan tapauskohtaisesti. Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelmaa käsitellään samoin periaattein kuin turvallisuus-suunnitelmaa.

Tie- tai rautatiealueella työskennellessä rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelmassa otetaan huomioon myös ne turvallisuusmenettelyt, joilla varmistetaan liikenneturvallisuus ja turvallinen työskentely liikenteen läheisyydessä.

Rakennustyömaa-alueen käytön suunnitelmassa voidaan esittää työmaan valaistus- ja sähköistysjärjestelyt tai niistä laaditaan erilliset suunnitelmat. Valaistussuunnitelmassa huomioidaan liikenteen ja matkustajien tarpeet, tarvittaessa myös alueen katuvalaistus.

5.4.5 Vaarallisten töiden ja työvaiheiden turvallisuussuunnittelu

Liikennealueella tehtävät rakennustyöt ovat töitä, joihin liittyy erityisiä vaaroja työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle. Vaarallisia töitä on lueteltu VNa 205/2009 liitteessä 2. Näistä töistä on laadittava ennen töiden aloittamista kirjalliset suunnitelmat. Työ- ja työvaihesuunnitelmissa on otettava huomioon myös työ-, liikenne- ja ympäristöturvallisuus.

Työmaan turvallisuussuunnitelman lisäksi urakoitsijan tulee tarvittaessa laatia työvaihekohtaisia turvallisuussuunnitelmia riskinarviointiinsa perustuen, vähintään vaaralliseksi luokiteltuja (VNa 205/2009) työvaiheita koskien. Turvallisuussuunnitteluun, erityisesti työvaihekohtaisten turvallisuussuunnitelmien laatimiseen, on hyvä osallistaa myös työn suorittajia.

Vaarallisista töistä, ja tarvittaessa muistakin, on laadittava työvaihekohtaiset turvallisuussuunnitelmat ennen työvaiheen aloittamista. Turvallisuussäännöissä ja menettelyohjeissa esitetään tarkemmin hankekohtaisesti vaarallisia töitä koskevat menettelyt.

Suunnitelmat on lueteltu liitteenä 1 olevassa taulukossa.

5.5 Työvaihekohtaisia turvallisuusohjeita

Väyläviraston ohjeluetelosta löytyy mm. seuraavat työvaihekohtaiset turvallisuusohjeet:

Työvaihe	Ohjeen nimi
Kaivutyöt	- Vaara vaanii kaivannossa -opas
Korkealla työskentely	- Korkealla työskentely merellä
Louhintatyöt	- Louhintatyöt rautatien läheisyydessä
Paalutustyöt	- Paalutustyöturvallisuuden huomioiminen - suunnitteluvaiheessa
Tietyöt	- Päälysteiden kuumennustöiden turvallisuus - -ohjekirja
Ratatyöt	- Rautateiden opastinrakenteiden turvallisuusohje - Turvallinen työskentely sähköistetyllä radalla - Rataverkon nopeusmuutosten hallinta
Siltojen tarkastukset	- Siltojen erikoistarkastusten työturvallisuusohje - Sääsuojiin käytön työturvallisuusohje

Turvallisuusohjeet sekä seuraavissa alaluvuissa (5.6.1 - 5.6.8) esitetyt ohjeet on huomioitava työvaihekohtaisia turvallisuussuunnitelmia laadittaessa.

5.5.1 Työkoneiden turvallinen työskentelyetäisyys

Jokaiselle työkoneelle on määritettävä konekohtainen turvallinen työskentelyetäisyys. Turvallinen työskentelyetäisyys muodostuu koneen mitoista ja ulottuvuudesta sekä tehtävästä työstä ja käytettävästä lisälaitteista. Kaivinkoneessa ja vastaavassa työkoneessa huomioidaan puomin ja sen lisälaitteiden sekä lisälaitteella käsiteltävien elementtien ja rakenteiden yhteinen ulottuma.

Arvioitaessa turvallista työskentelyä työkoneen läheisyydessä on aina jokaisessa työ riskien arvioinnissa arvioitava turvallisen työskentelyetäisyyden lisäksi myös työkoneen liikuminen, kaatumisvaara ja työstä aiheutuvat muut vaarat (kuva 1). Muita vaaroja ovat esimerkiksi putoavat taakat, irtoavat ja sinkoavat materiaalit ja pöly. Riskinarvioinnin yhteydessä määritellään kone- ja työvaihekohtaiset turvalliset työskentelyetäisyydet, jotka kirjataan työn työvaihekohtaisiin turvallisuus-, laatu- ja ympäristösuunnitelmiin ja työkoneen vastaanotto- tai käyttöönottotarkastuspöytäkirjaan.

Kuva 1 Turvalliseen työskentelyetäisyyteen vaikuttaa mm. sinkoutuva materiaali.

Konetyöskentelyssä turvallista työskentelyetäisyyttä arvioitaessa pitää työvaiheittain ottaa huomioon:

- työkoneen ominaisuudet kuten koko, ulottumat, liikkeet ja liikkuminen
- työskentelyolosuhteet
- työympäristö (maaston muoto, korkeuserot, näkemäesteet)
- työkoneella tehtävä työ, käytettävät lisälaitteet ja käsiteltävät materiaalit
- työkoneen käyttöön ja työhön liittyvät vaarat
- työkohteen sijainti ja ulottumat rautatiealueeseen

5.5.2 Nostotyöt ja nostokalusto

Nostotöiden turvallinen suorittaminen edellyttää aina nostotyön suunnittelua. Päätoteuttaja huolehtii, että vaikeista ja vaarallisista (käytettäessä useampaa nosturia) nostotöistä laaditaan erilliset nostotyösuunnitelmat.

Nostotyöhön tulee käyttää tarkoitukseensa soveltuvaa nostolaitetta ja riittäviä nostoapuvälineitä. Lisäksi on huolehdittava, että nostoalustan kantavuus nostolaitteen alla on riittävä ja että nostolaite on tuettu luotettavasti kaatumisen estämiseksi.

Urakoitsijan on varmistettava, että nostotyöhön osallistuvat henkilöt tuntevat nostoon liittyvät vaarat ja nostotyön oikean suorittamistavan. Lisäksi on huomioitava sääolosuhteiden vaikutus nostotyön turvallisuuteen ja se, että nostotöitä ei saa tehdä työntekijöiden tai muiden henkilöiden ylitse.

Henkilöiden nostaminen on sallittua vain siihen tarkoitukseen valmistetulla nostolaitteella. Urakoitsijan tulee varmistaa, että työmaalla käytössä olevien henkilönostimien käyttöohjeet ovat saatavilla ja että nostimia käyttävät työntekijät osaavat käyttää niitä turvallisesti käyttöohjeiden mukaisesti. Kaikkien teleskooppi- ja nivelpuominostimien koreissa työskentelevien on käytettävä henkilökohtaisia putoamissuojauksia. Muiden henkilönostimien ja nostureiden henkilökohtaisissa edellytetään henkilökohtaisten putoamissuojauksien käyttöä riskienarvioinnin perusteella. Henkilönostimien käyttö edellyttää työnantajan perehdytystä ja lupaa koneen käyttöön.

5.5.3 Teline- ja tukirakenteet

Päätoteuttaja vastaa, että työ- ja suojalaitteet toteutetaan työmaalla rakennustöiden turvallisuussäädöksiä noudattaen. Telineitä ei saa ottaa käyttöön, ellei siinä ole käyttöönototarkastusta osoittavaa telinekorttia. Telineet on tarkastettava säännöllisesti viikoittain suoritettavien kunnossapitotarkastusten yhteydessä.

Telineen käyttöönototarkastus tulee uusaa, jos telineitä siirretään, puretaan tai laajennetaan. Jos teline on poissa käytöstä tai olosuhteet muuttuneet tai telineen epäillään kunnan tai turvallisuuden puolesta heikentyneen, tulee tarkastus uusaa.

Kukin urakoitsija vastaa teline- ja tukirakenteiden suunnittelusta, asianmukaisuudesta ja kestävydestä myös muille urakoitsijoille tekemiensä teline- ja tukirakenteiden osalta. Viranomaisen niin vaatiessa em. urakoitsijan on laadittava telineistä ja tukirakenteista rakennepiirustukset ja hyväksyttävä ne tarkastavilla viranomaisilla.

Työvälineiden, koneiden sekä muiden rakennusvälineiden tulee olla tarkoituksenmukaisia ja niiden tulee täyttää työturvallisuudelle asetetut vaatimukset. Teline tulee pysyttää VNA 205/2009 lukujen 11 ja 12 vaatimusten mukaisesti.

Sääsuojien osalta noudatetaan suojatelineille asetettuja työturvallisuusvaatimuksia sekä Väyläviraston ohjetta "Sääsuojien käytön työturvallisuusohje".

5.5.4 Työskentely radan ja liikenneväylän ylittävillä silloilla

Työskentely radan ylittävillä silloilla on sallittu ilman liikenteenohjauksen lupaa ratatyöhön, jos työskentelystä ei ole vaaraa tai haittaa rautatieliikenteelle tai kun radan ylittävällä sillalla käytettävän työkoneneen osa ei ulotu sillan kaiteen ulkopuolelle. Siltojen hoito tehdään sähköistetyillä radalla radan ylittävillä silloilla ensisijaisesti jännitekatkomenettelyllä siltojen hoidosta annettua Väyläviraston ohjetta "Siltojen hoito" noudattaen. Lisäksi huomioidaan Väyläviraston Sähkörataohje.

Menettelystä voidaan poiketa, kun sillan hoidosta on tehty sillan omistajan laatima silta-kohtainen hoitosuunnitelma, jossa hoitoon liittyvien työvaiheiden vaarat on arvioitu ja sillan hoito voidaan tehdä turvallisesti.

Sillalla tehtävän tulityön ajaksi on tehtävä erillinen työvaihekohtainen turvallisuussuunnitelma liikenteen turvallisuuden varmistamiseksi. Suunnitelmaan on saatava hyväksyntä väylää hallinnoivalta taholta.

Sillalla tehtävien töiden suunnitelmissa tulee ottaa huomioon alittavan liikenneväylän turvallisuus.

5.5.5 Tulityöt

Osa Väyläviraston työmaista luokitellaan tilapäisiksi tulityöpaikoiksi, joihin tulee laatia tulityösuunnitelma. Tarkemmat ohjeet on annettu Finanssialan ohjeessa Tulityöt turvallisuusohje 2017.

Päätoteuttajan on ennen työn alkua tehtävä erillinen selvitys palovaaraa aiheuttavista työvaiheista, työmenetelmistä, rakennusaineista ja valmiista rakennusosista (esim. raken-

teiden lämmittäminen betonivalutöiden yhteydessä). Urakoitsija on velvollinen kiinnittämään huomiota paloturvallisuuteen ja toimimaan vastuualueellaan niin, että tulipalon vaaraa ei synny, ja noudattamaan viranomaisten antamia suojeluohjeita.

Tulitöitä tekevillä työntekijöillä on oltava tulityöpätevyys ja sen osoittamiseksi tulityökortti. Päätoteuttaja laatii ja luovuttaa rakennuttajalle pyydetessä luettelon kaikista työmaalla toimivista tulityökortin omaavista henkilöistä. Kukin työnantaja hoitaa tulityöluvat henkilöstölleen määrääjäksi ja työvaihekohtaisesti.

5.5.6 Kaivu- ja alitustyöt

Kaivutöistä, joissa kaivannon sortuminen voi aiheuttaa tapaturman tai onnettomuuden, on laadittava kirjalliset kaivutyösuunnitelmat lainsäädännön ja urakka-asiakirjojen vaatimusten mukaisesti ja kaivutyöt on toteutettava laadittujen suunnitelmien mukaisesti. Kaivannot on toteutettava tuettuina tai luiskattuina pätevän suunnittelijan laatimien suunnitelmien mukaisesti.

Kaivu- ja täyttötöissä ja niihin liittyvien suunnitelmien laatimisessa on otettava huomioon maan laatu, kaivannon syvyys, sortumavaara, luiskan kaltevuus ja kuormitus sekä vedestä, liikenteestä ja sääolosuhteista aiheutuvat vaaratekijät sekä käytettävän kaluston asettamat vaatimukset. Erityisesti on kiinnitettävä huomiota yleisen liikenteen suojaamiseen ja kaivantojen sortumavaaran ennaltaehkäisemiseen.

Kaivutyösuunnitelmat hyväksyy pätevä suunnittelija. Kaivusuunnitelmassa on esitettävä kaivantojen turvallisuuteen liittyvät keskeiset tekijät turvallisuuden kannalta, mm.

- toimenpiteet, joilla estetään painumat, sortumat tai muut turvallisuutta vaarantavat tapahtumat
- kaapelien, johtojen ja muiden rakenteiden työnaikainen suojaaminen ja tuenta
- toimintaohjeet kaapeli- ja johtovaurion tai muun vahingon sattuessa.

Urakoitsija on velvollinen selvittämään aina ennen kaivutöihin ryhtymistä johtojen, kaapeleiden, putkien sekä rakenteiden ja laitteiden tarkat sijainnit sekä niiden vaikutukset työsuoritukseen laitteiden omistajilta.

Työalue ja kaivannot sekä täyttöjen reunat on rajattava selkeästi aitauksilla siten, että sivullisten kulku työmaalle on estetty.

5.5.7 Tunnelleissa työskentelyyn liittyvät vaatimukset

Tunnelin rakentamistyötä varten päätoteuttajan tulee laatia erillinen työnaikainen turvallisuussuunnitelma, jotta tunnelityömaalla työskentelevien henkilöiden turvallisuus voidaan varmistaa. Turvallisuussuunnitelmassa tulee esittää mm. tunnelin rakentamisvaiheeseen liittyvä palo- ja pelastautumissuunnitelma.

5.5.8 Louhinta- ja räjäytystyöt

Louhintatyöt tulee tehdä Valtioneuvoston räjähdys- ja louhintatöiden turvallisuudesta antaman asetuksen (VNA 644/2011, muutokset 484/2016) vaatimusten mukaisesti. Asetuksessa on säädetty räjäytys- ja louhintatöihin liittyvästä turvallisuussuunnittelusta, räjähteiden käsittelystä, räjäytystyönjohtajasta, panostajasta ja räjäytyssuunnitelman laatimisesta.

Räjähäytystyön vaikutukset on arvioitava ennen työn aloittamista osana räjäytystöitä koskevaa turvallisuussuunnittelua ja riskienarviointia. Suunnitelmissa on otettava huomioon liikenteen turvallisuuden varmistaminen räjäytys- ja louhintatöiden aikana.

Louhinta- ja räjäytystyöt rautatiealueen läheisyydessä

Rautatiealueella räjäytystyötä on ohjeistettu Väyläviraston ohjeessa "Louhintatyöt rautatien läheisyydessä".

Louhinta- ja räjäytystyöt vesiväylillä

Erillinen ilmoitus kaikista räjäytyksistä VTS:lle tunti ennen räjäytystä, myös työmaavalvojalle on ilmoitettava ennen räjäytystä.

Väyläviraston toimintaohje "Löydettyessä räjähteeksi epäilty esine" kertoo toimenpiteet, ilmoitukset viranomaisille ja suojaetäisyydet, jos työkohteesta löytyy räjähteeksi epäilty esine.

5.5.9 Työmaalla tehtävät tarkastukset

Työvälineiden ja koneiden käyttöönotto- ja määräaikaistarkastukset ovat osa työturvallisuuslainsäädäntöä (Työturvallisuuslaki 738/2002, Valtioneuvoston asetukset koneiden turvallisuudesta 400/2008 sekä työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta 403/2008, muutokset 1095/2019).

Kaluston tarkastuspöytäkirjojen pitää olla koneen mukana. Työkoneen lisälaitteiden osalta pitää olla luotettava selvitys CE-merkinnän kattavuudesta ja lisälaitteiden vaikutuksesta työkoneen käytön turvallisuuteen.

Tie- ja katualueilla, rautatiealueella sekä muilla liikenteeseen käytetyillä paikoilla on työkoneiden erotuttava muusta liikenteestä. Työkoneen varoituslaitteiden, valaisimien ja muiden varusteiden osalta noudatetaan Väyläviraston ohjeluettelon "Liikenne tietyömaalla" -ohjesarjan ohjeita. Ratatyökoneiden varusteista määrätään Väyläviraston ohjeessa "Ratatyökoneet".

Koneiden ja laitteiden tankkaamisen, asennuksen, käytön ja huollon yhteydessä on estettävä päästöt maaperään. Mahdollisten öljyvahinkojen estämiseksi työmaalla on oltava imeytysainetta vahingon ensitorjuntaan. Alueet on tarvittaessa suojattava muovikalvolla.

Rautatiealueella käytettävät työkoneet

Rautatiealueella työskenteleville työkoneille on tehtävä rakentamisen työturvallisuussäädöksissä vaaditut tarkastukset (VNa 205/2009). Ratatyökoneiden tarkastus- ja hyväksymismenettelyt on kuvattu Väyläviraston ohjeessa "Ratatyökoneet".

Työkoneiden vastaanotto- ja käyttöönottotarkastuksissa tarkastetaan muiden tarkastuskohteiden lisäksi rautatieturvallisuutta varmistavat laitteet ja varusteet, kuten rajoittimet, varoituslaitteet, valaisimet, varvassuojat ja maadoitukset.

Nostokorkeuden rajoittimen toiminta ja mittaus pitää tarkastaa sähköistämättömällä raitteella tai muulla riittävän tasaisella alustalla. Ratatyökoneessa pitää olla merkintä nostokorkeuden rajoittimen tarkastuksesta mittaustuloksineen.

Jokaisessa työkoneessa pitää olla mukana ensiapulaukku ja alkusammutin. Ratatyökoneissa pitää lisäksi olla oikosulkujohtimet.

Työkoneen valaisimet ja varoitusvalaisimet eivät saa häikäistä tai häiritä junan tai muun liikkuvan kaluston kuljettajia, eikä muistuttaa opasteita. Ratatyökoneessa pitää olla vaatimusten mukaiset varoituskilvet.

Ratatyökoneita, jolta puuttuu Väyläviraston edellyttämän vaatimustenmukaisuus- tai määräaikaistarkastuksen pöytäkirja tai nostokorkeuden rajoittimet ei saa käyttää raiteilla tehtävissä töissä.

Tienpidossa käytettävät koneet ja laitteet

Hankeessa käytettävien maantieliikenteen ajoneuvojen on oltava liikenteeseen soveltuvia ja rakenteeltaan, varusteiltaan, kunnoltaan ja muilta ominaisuuksiltaan turvallisia sekä ajoneuvoja koskevien säännösten mukaisia. Ajoneuvon rakenne, varusteet ja ulkopuolinen muoto eivät saa aiheuttaa vaaraa. Ajoneuvon omistaja ja ajoneuvon kuljettaja ovat vastuussa siitä, että liikenteeseen käytettävä ajoneuvo on liikennekelppoinen.

Tiealueella liikkuvien työkoneiden osalta noudatetaan Väyläviraston Liikenne tietyömaalla -sarjassa kuvattuja menettelyjä mm. varoitusvalaisimien ja peruutushälyttimien käytöstä ja maalla liikkuvan työkoneen kuljettamiseen sovellettavia tieliikennelainsäädännön poikkeussääntöjen käyttömahdollisuuksia.

Vesiväylillä käytettävät työalukset ja -koneet

Työaluksiksi määritellyt alukset on katsastettava ennen kuin niillä voidaan liikkua vesiväylillä. Katsastus tapahtuu aluksen käyttöönottovaiheessa. Työskentelyä koskevat samat tarkastuskriteerit kuin maa-alueilla käytettäviä työkoneita. Esimerkiksi nostolaitteiden yms. lisälaitteiden tarkastukset. Urakkakohtaisesti voidaan määritellä lisämääräykset AIS-laitteiden osalta.

5.6 Rakentamisvaiheen päättäminen

5.6.1 Turvallisuuden päätöskokous

Hankkeen päättyessä järjestetään turvallisuuden päätöskokous (pienemmissä hankkeissa osana vastaanottokokousta), jonka tarkoituksena on todeta, voidaanko hanke päättää turvallisuusasioiden suhteen. Päätöskokouksessa tarkastellaan, miten hankkeessa on onnistuttu turvallisuuden ja riskienhallinnan näkökulmasta sekä mitä opittavaa hankkeen eri osapuolilla on seuraavia hankkeita silmällä pitäen. Päätöskokouksessa tulee käsitellä myös takuuajan töiden tekijän vastuu ilmoittautua alueen päätoteuttajalle sekä takuuajan töiden turvallisuuskoordinoinnin järjestäminen.

Turvallisuuden päätöskokouksessa käsiteltävät asiat on esitetty päätöskokouksen pöytäkirjapohjassa. Päätöskokouksen pitää turvallisuuskoordinaattori. Kokouksen pöytäkirja, jonka turvallisuuskoordinaattori allekirjoittaa, toimitetaan rakennuttajalle. Pöytäkirjan liitteeksi laitetaan päätoteuttajan turvallisuus- ja riskienhallintayhteenvedo (luku 5.6.2).

Päätöskokouksen pöytäkirjapohja on noudettavissa Väyläviraston Hankinnan ohjeistus -palvelusta.

Käyttöönotto rautatietoiminnoissa

Käyttöönottovaiheessa tulee toteuttaa Väyläviraston ohjeiden Rautateiden osajärjestelmien käyttöönotto-ohje (LO 24/2013) ja Osajärjestelmien käyttöönottolupamenettely (Dnro 4465/080/2011) sekä Liikenne- ja viestintävirasto Traficomien määräysten mukaiset käyttöönottomennettelyt.

5.6.2 Päätoteuttajan turvallisuus- ja riskienhallintayhteenvedo

Rakentamishankkeen päätteeksi voidaan laatia yhteenvedo hankkeen riskienhallinnan ja turvallisuuden hallinnan toteutuksesta. Yhteenvedo voidaan käsitellä osana turvallisuuden päätöskokousta, jolloin erillistä yhteenvedoa ei tarvitse tehdä. Yhteenvedossa käsitellään toiminnan lähtökohtia, käytännön toteutusta, onnistumista, poikkeamia sekä muiden hankkeiden hallittaviksi siirrettäviä jäännösriskejä. Lisäksi riskienhallinta- ja turvallisuusyhteenvedoon kirjataan mahdolliset kehitysehdotukset seuraavia hankkeita ajatellen.

5.6.3 Jäännösriskitiedon siirtyminen käyttövaiheeseen

Rakennuttajan tai rakennuttajan nimeämän turvallisuuskoordinaattorin tulee varmistaa hankkeen turvallisuustiedon siirtymiseen liittyvä tiedonkulku ja yhteistyö hankkeen elinkaaren vaiheiden välillä niin hankkeen sisällä kuin muillekin hankkeeseen liittyville tahoille.

Rakentamishankkeen päätyttyä rakentamisvaihetta koskevat riskit ovat joko poistuneet tai jääneille riskeille (ns. jäännösriskit) on määritelty hallintatoimenpiteet vastuuhenkilöineen. Hankkeen päättyessä tulee rakennuttajan tai turvallisuuskoordinaattorin varmistaa jäännösriskien osalta tiedonkulku käyttö- ja kunnossapitovaiheeseen. Tiedonvaihtokäytännöt (tiedonvaihtotapa ja -tiheys) tulee täsmentää projektikohtaisesti urakkasopimuksessa.

Rautatiejärjestelmän turvallisuuteen vaikuttavien riskien ja niihin liittyvien turvallisuustoimenpiteiden siirtämiseen liittyvistä vastuista on säädetty tarkemmin riskienhallintaa koskevassa YTM-asetuksessa (EU 402/2013). Väyläviraston ohje YTM-asetuksen mukainen riskienhallinta rautatiejärjestelmässä (LIVI/7714/06.04.01/2016) kuvaa tarkemmin, miten asetusta noudatetaan Väyläviraston rautatietoiminnoissa.

5.6.4 Vastaanotto: käyttö- ja huolto-ohjeet sekä rekisteritiedot

Rakennuttajan on laadittava ennen rakentamishankkeen päättymistä rakennuskohteen ylläpitoa, huoltoa, kunnossapitoa ja korjaamista koskevat kirjalliset käyttö- ja huolto-ohjeet, jotka sisältävät riittävät työturvallisuus- ja terveystiedot. Lisäksi käyttöönoton yhteydessä tulee varmistaa käyttöönotto-ohjeen mukaiset menettelyt sekä rekisteritietojen päivitykset.

LUONNOS

6 Käyttö- ja kunnossapitovaiheen turvallisuus- ja riskienhallintamenettelyt

Tässä käsikirjassa esitettyjä käyttö- ja kunnossapitovaiheen turvallisuus- ja riskienhallintamenettelyjä noudatetaan Väyläviraston kunnossapidossa. Tarkennuksia turvallisuusvaatimuksiin, -tehtäviin sekä menetelmiin on esitetty kunnossapitosopimuksissa sekä urakka-asiakirjoissa.

Kunnossapitohankkeissa ja -urakoissa noudatetaan rakennusvaiheen turvallisuus- ja riskienhallintakäytäntöjä kappaleiden 5.1 - 5.5 mukaisesti.

Käyttövaiheen turvallisuus- ja riskienhallintamenettelyjä on lisäksi kuvattu rautatieyritysten kanssa laadituissa rataverkon käyttöopimuksissa, hoidon alueurakoiden sopimuksissa ja liikennöinnin osalta laadituissa Väyläviraston ohjeissa.

6.1 Tehtävät ja vastuut

Tilaaaja määrittelee kunnossapitoa koskevan aikataulun sekä asetuksen mukaiset tehtävät ja vastuut kunnossapitosopimuksessa. Tilaaaja toimii kunnossapitohankkeessa VNA 205/2009 mukaisena rakennuttajana.

Rakennuttajan nimeämän päätoteuttajan tehtävänä on yhteensovittaa työt ja työvaiheet yhteisellä rakennus- ja kunnossapitotyömaalla. Kunnossapito- ja palvelusopimuksissa on kuvattu päätoteuttajan asetuksen mukaiset tehtävät ja vastuut. ELY-keskukset ja Väylävirasto valvovat teiden kunnossapitosopimuksia, Väylävirasto valvoo radan ja vesiväylien hoitourakkasopimuksia.

Ratojen hoito

Rataisännöitsijät toimivat isännöintialueellaan turvallisuuskoordinaattoreina. Väyläviraston kunnossapidon aluepäällikkö nimeää turvallisuuskoordinaattorit. Turvallisuuskoordinaattorin tehtävät on kuvattu rataisännöintisopimuksissa.

Väyläviraston rataverkon kunnossapitoalueiden päätoteuttajavelvoitteet kohdistuvat radan kunnossapitäjälle. Tilanteissa, joissa samalla alueella työskentelee useita urakoitsijoita erillisellä sopimuksella, Väyläviraston tilaajan edustajat sopivat päätoteuttajavastuista. Radan kunnossapitaja toimii kunnossapitoalueella päätoteuttajana, ellei päätoteuttajavastuuta ole siirretty hankkeelle.

Teiden hoito

Teiden hoidon alueurakoissa turvallisuuskoordinaattorina toimii aluevastaava tai tilaajan erikseen nimeämä turvallisuuskoordinaattori. Alueurakoitsija toimii päätoteuttajana vastualueellaan.

Vesiväylien hoito

Vesiväylien hoidon palvelusopimukseen sisältyy vesiväylien hoitosopimukset (pienimmät korjaukset sekä erikseen määritellyt työt). Sopimukset voivat olla eri pituisia ja ne ovat alueittain jaettu. Turvallisuuskoordinaattori on nimetty Väyläviraston edustaja.

6.2 Turvallisuustoiminnan ja riskienhallinnan menettelyt

6.2.1 Turvallisuuden aloituskokous (ennen töiden aloitusta)

Turvallisuuden aloituskokouksen tarkoituksena on varmistaa, että tarvittavat turvallisuus-suunnitelmat on tehty ja sopia turvallisuuteen ja riskienhallintaan liittyvät menettelyt ja seuranta hankkeen aikana. Turvallisuuden aloituskokous pidetään ennen sopimuskauden alkamista.

6.2.2 Turvallisuusasioiden käsittely sopimuskautena

Turvallisuusasioita käydään läpi kuukausittain pidettävissä seurantakokouksissa ja työmaakokouksissa. Kokouksista laaditaan pöytäkirjat. Kokouskäytäntöjä on kuvattu tarkemmin kunnossapito- ja palvelusopimuksissa.

6.2.3 Turvallisuusseuranta ja -valvonta

Turvallisuusseurannan ja -valvonnan osalta noudatetaan samoja menettelyjä kuin rakennusvaiheessa. Turvallisuusseurantaa ja valvontaa on tarkennettu kunnossapito- ja palvelusopimuksissa.

Palveluntuottajan tulee toteuttaa sopimuskautena jatkuvaa turvallisuusseurantaa ja tarkastustoimintaa. Seuranta- ja tarkastustoiminta on määritelty tarkemmin kunnossapito- ja palvelusopimuksissa. Tarkastukset voidaan tehdä MVR-, RRK- tai vesimittarin mittauksella (tai vastaavalla), menettelyt kuvataan osana sopimusasiakirjoja. Tarkastuksia tulee tehdä vähintään viikoittain. Tarkastukset raportoidaan sovitus mukaisesti. Tarkastuksissa ilmenneet havainnot, puutteet ja poikkeamat käsitellään työmaa- tai seurantakokouksissa. Turvallisuutta vaarantavat puutteet on korjattava välittömästi ja kirjattava Väyläviraston turvallisuuspoikkeamista annetun ohjeistuksen mukaisesti.

Väyläviraston tai ELY-keskuksen nimeämällä virkamiehillä, turvallisuuskoordinaattoreilla, ja turvallisuustehtävissä toimivilla henkilöillä on oikeus ja velvollisuus tehdä työmailla ja työkohteissa turvallisuusvalvontaa ja pyytää nähtäväksi kohteeseen liittyvät turvallisuutta koskevat dokumentit, kuten suunnitelmat, poikkeamaraportit, muistiot, tarkastuspöytäkirjat ja henkilöluettelot. Heillä on oikeus osallistua työmaalla tapahtuviin turvallisuustarkastuksiin sekä valvoa henkilötunnusteiden käyttöä. Turvallisuusvalvontaa voivat olla esimerkiksi omavalvontatarkastukset tai erikseen sovittu viranomaisvalvonta.

Turvallisuusvalvonnassa puututaan aina sopimuksessa esitettyjen turvallisuusvaatimusten vastaiseen toimintaan ja havaitut turvallisuuspoikkeamat käsitellään palveluntuottajan kanssa. Samoin puututaan liikenteen, työntekijöiden tai ulkopuolisten henkilöiden kannalta vaaralliseen toimintaan. Tarvittaessa vaarallinen työ keskeytetään noudattaen

Väyläviraston ohjeistusta. Keskeyttämisestä informoidaan välittömästi Tilaaajan projektipäällikköä ja turvallisuuskoordinaattoria sekä päätoteuttajan vastuuhenkilöitä.

6.2.4 Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely

Turvallisuuspoikkeamasta on ilmoitettava noudattaen Väyläviraston ohjetta ”Turvallisuuspoikkeamien ilmoittaminen ja käsittely”. Kunnossapito- ja palvelusopimuksessa annetaan tarkempia ohjeita turvallisuuspoikkeamien ilmoittamisesta ja käsittelystä.

Tien hoidon alueurakoissa turvallisuuspoikkeamat kirjataan HARJA-rajapinnan kautta TURI:iin.

6.3 Kunnossapitovaiheessa laadittavat turvallisuusdokumentit

Kunnossapitovaiheessa noudatetaan turvallisuusdokumenttien laatimisessa samoja menettelyjä kuin rakentamisvaiheessa. Tarkennuksia dokumentointiin on esitetty kunnossapidon sopimusasiakirjoissa.

Rakennuttajan laatima turvallisuusasiakirja, turvallisuussäännöt ja menettelyohjeet sekä riskienhallintasuunnitelma ovat osa kunnossapidon sopimusasiakirjoja. Turvallisuusasiakirjan tiedot päivitetään tarvittaessa.

Päätoteuttaja vastaa turvallisuus- ja riskienhallintasuunnitelman laatimisesta ennen kunnossapitotöiden aloittamista ja päivittämisestä sopimuskaudella. Turvallisuussuunnitelmaa ja riskienarviointia päivitetään vastaavasti tarvittaessa.

Tie- ja rautatiealueella sekä vesiväylillä tehtävät kunnossapitotyöt ovat töitä, joihin liittyy erityisiä vaaroja työntekijöiden turvallisuudelle tai terveydelle. Vaarallisia töitä on lueteltu VNa 205/2009 liitteessä 2. Näistä töistä on laadittava ennen töiden aloittamista kirjalliset suunnitelmat. Työ- ja työvaihesuunnitelmissa on otettava huomioon työ-, liikenne-, ympäristö- ja rautatieturvallisuuteen liittyvät vaarat.

Työmaan turvallisuussuunnitelman lisäksi urakoitsijan tulee tarvittaessa laatia työvaihekohtaisia turvallisuussuunnitelmia omaan riskinarviointiinsa perustuen, vähintään vaaralliseksi luokiteltuja (VNa 205/2009, liite 2) työvaiheita koskien. Turvallisuussuunnitteluun, erityisesti työvaihekohtaisten turvallisuussuunnitelmien laatimiseen, on hyvä osallistaa myös työn suorittajat.

Kunnossapidon aikana tulee tarvittaessa päivittää käyttö- ja huolto-ohjeita. Päivitystarpeita tulee lainsäädännön ja vaatimusten muuttuessa tai komponenttien/varaosien korjausten yhteydessä.

6.4 Kunnossapidon sopimuskauden päätyminen ja turvallisuustiedon siirtyminen

6.4.1 Sopimuskauden päätyminen

Rautatietoinnot

Kunnossapidon sopimuskauden päättyessä järjestetään turvallisuuden päätöskokous. Turvallisuuden päätöskokous voidaan yhdistää myös muun palaverin yhteyteen. Päätöskokouksessa tarkastellaan, miten kunnossapitäjä on onnistunut turvallisuuden ja riskienhallinnan näkökulmasta sekä mitä turvallisuuteen vaikuttavia asioita siirtyy seuraavaan sopimuskauteen.

Päätöskokouksen pitää turvallisuuksikoordinaattori. Kokouksen pöytäkirja, jonka turvallisuuskoordinaattori allekirjoittaa, toimitetaan Väyläviraston edustajalle (kunnossapidon aluepäällikölle).

Tie- ja vesiväylät

Tie- ja vesiväylillä ei pidetä erillistä turvallisuuden päätöskokousta. Kunnossapitosopimuksen päättyessä pidetään tehtyjen töiden katselmointi tai vastaanottotarkastus.

6.4.2 Turvallisuustiedon siirtyminen

Tilaaajan tai tilaaajan nimeämän turvallisuuskoordinaattorin tulee varmistaa kunnossapitosopimuksen päätyttyä turvallisuustiedon siirtyminen seuraavalle kunnossapidon sopimuskaudelle. Kunnossapidosta saatavan turvallisuustiedon siirtyminen on varmistettava myös hankkeille sekä muille toimintaan liittyville tahoille.

Typillinen kunnossapitovaiheesta siirtyvä tieto on turvallisuuspoikkeamien ja riskienhallinnan tuloksena syntyvä turvallisuustieto. Turvallisuustietoa tulee siirtää eteenpäin muille kunnossapitoalueille sekä alueella käynnissä oleville suunnittelu- ja rakentamishankkeille. Tiedonsiirtokäytännöt tulee määritellä Väyläviraston tai ELY-keskuksen edustajan (kunnossapidon aluepäällikkö -tai vastaava) kanssa.

Rautatietoinnot

Rautatiejärjestelmän turvallisuuteen vaikuttavien riskien ja niihin liittyvien turvallisuustoimenpiteiden siirtämiseen liittyvistä vastuista on säädetty tarkemmin YTM-asetuksessa (EU 402/2013).

Vesiväylät

Vesiväylillä käytössä Reimari-ohjelma. Ohjelma sisältää jokaisen turvalaitteen tietoja, huoltohistoriaa yms.

LIITTEET:

1. Turvallisuusdokumentit - säädöspärusteet ja tarkentavat ohjeet
2. Turvallisuus selvityksen malli

LUONNOS

LUONNOS